

EMLÉKIRAT

A SZEGEDI KIRÁLYI KERÜLETI BÖRTÖN

ÉS

A TÖRVÉNYSZÉKI FOGHÁZAKRÓL.

SZERKESZTETTE ÉS ÍRTA
TÖRÖKFALVI

TÖRÖK KÁLMÁN

KIR. KER. HÖRTÖMGAZGATÓ,
A KIR. TÖRVÉNYSZÉKI FOGHÁZAK MEGBÍZOTT KEZELŐJE, SZEGED SZAB.
KIRÁLYI VÁROS TÖRVÉNYHATÓSÁGI BIZOTTSÁGI TAGJA ÉS A SZEGEDI
EX AXG.- R EFO R11 KG YH Á Z TAX Á CSXOKA.

SZEGED, 1886.

KIADJA EXGEL ADOLF KÖNYV- ÉS KÖNYOMDA MŰINTNTÉZETE.

ENGEL ADOLF, (EZELŐTT BURGEER) MŰINTÉZETE SZEGEDEN.

AJÁNLVA

MÉLTÓSÁGOS

Dr. LÁSZLÓ ZSIGMOND úr

MAGY. Kir. IGAZSÁGÜGYMINISTERI TANÁCSOSNAK,
MINT A BÖRTÖNÜGYI OSZTÁLY VEZETŐJE ÉS AZ ÖSSZES MAGYARHONI
ORSZÁGOS BÜNTETŐ-INTÉZETEK FŐNÖKÉNEK

HÓDOLÓ TISZTELETE JELÉÜL

A szerző

BEVEZETÉS.

Szabályszerűen kötelezett igazgatói évi jelentéssel elkészülvén, miután azt a m. kir. Igazságügyminiszteriumhoz fölterjesztettem, az érdeklődő börtönlátogatók és pályatársaim, de leginkább nagyérdemű főnököm iránti határtalan tiszteletem jeléül elhatároztam, — ezen jelentésem fonalán — a szegedi kerületi börtön ismertetését jelen emlékiratban közzé tenni.

A csillagrendszerű stylben épült kir. kerületi börtön Szegeden a Rókusvárosrészben, a várost környező második körtöltésen kívül, a Mars-térre néző kir. bűnfenyítő törvényszék díszes palotájától eltakarva 4.75 ctm. magas körfallal kerített 8.58 hektár térfogatú területen fekszik.

Az intézet csillagrendszerű alkotása- és berendezésénél fogva a büntető törvényben sarkalatos eszméknek kivételére az első újonan épült és olyan büntető intézet, a melyben a progresszív javítás és a büntetés fokozatos keresztülvitele megvalósulást nyerhet.

Magyarországon a börtönügyi haladás tekintetében két évtized alatt elért fényes eredmények monumentális emléke a szegedi börtön, a melyről Tóth Lőrinc legfőbb ítélőszéki tanácselnök és akadémiai r. tag „Fegyházi tanulmányok” című munkájában találóan jegyzi meg, hogy a jelenlegi

büntető intézetek közt egyedül a szegedi ker. börtön az, mely a kívánalmaknak teljes mértékben megfelel.”

A kezdeményezés és létrehozatal érdeme kizárólag a m. kir. Igazságügyminiszteriumot illeti.

Maga az anyaintézet alapos, szakszem és céljának megfelelő kivített nyert; hogy melléképületei, külön kórháza, gazdasági, raktári és munkahelyiségei még nincsenek, hogy tér tekintetében az intézet számára nagyobb kiterjedésű területről előre gondoskodni nem lehetett, annak egyszerű és könnyen megmagyarázható oka magában a létrejövétel körülményeiben rejlik.

Szeged rekonstrukciója alatt a kir. bünyfenyítő törvényszék és börtönök építését vezető bizottság egyelőre csak egy helyi érdekű, nagyobb szerű letartóztatási helyiség kiépítésének eszméjével foglalkozott, — később, midőn már az építkezés előre haladott stádiumba jutott, akkor nyert az építkezési bizottság magasabb helyről utasítást arra nézve, hogy Szegeden nem hatósági, hanem kerületi börtön szervezése és berendezése szándékoltatik.

Ez a körülmény minden kritikával szemben oly erős argumentumot képez, a melynek alapján a fölmerült terület és más akadályok miatt az egész intézet szervezését hiányosnak jelezni annyival kevésbé lehet, mert ezen hiányokat az anyaintézettel összekötött hatósági fogházak helyiségei részben kipótolták és tényleg megszüntették.

A szegedi kir. kerületi börtön kezelését ugyanis a nagyméltóságú magy. kir. Igazságügy minisztérium összekötötte az ugyanazon területen épült kir. törvényszéki fogházak kezelésével, és ily intézkedéssel magától megszünt az ok arra nézve, hogy a Szegeden különállóság épült csillagrend-

szerű börtön kir. kerületi, tehát országos jellegű intézmény ne lehessen.

Ily értelemben nyert kineveztetés alapján foglaltam el igazgatói állásomat 1884. évi augusztus hó 27-ik napján, a mikor a szegedi csillagrendszerű kir. kerületi börtön épületét ingatlan leltár nélkül Muskó Sándor akkori kir. ügyész, mint az építkezést vezető bizottság alelnökétől átvettem.

Ezen időtájban az építkezés még teljesen befejezve nem volt, mert nevezetesen az udvarok feltöltése és kikövezési munkálatai éppen akkor voltak folyamatban.

Magát az anyaépületet malter-roncsok s az építkezés másnemű elkerülhetetlen utómaradványaival szaturált állapotban találtam, a melyeket azonban rövid idő alatt, a kir. ügyészségnél tett közbenjárásom folytán, fogolymunka-erővel rendbe hozatnom és kitisztogattatnom sikerült.

Első föladatommá vált ezután a velem egyidejűleg kinevezett és állását elfoglalt Uhlyarik Albin intézeti ellenőr közreműködésével az irodai helyiségeket berendezni és az igazgatósági teendőket folyamatba tenni.

A magánzárkák és közös börtönzárkák bútorzása, valamint a letartóztatásra beutalandó rabok ruházatáról és egyéb házi szükségletek beszerzéséről, a m. kir. Igazságügy-minisztérium fölhatalmazása folytán, a szegedi kir. ügyészség előre gondoskodván, — a készletben levő fölszerelési tárgyak fölügyeletem és vezetésem alatt átvétettek és rendeltetésök szerint elhelyeztettek, illetőleg részben raktári készletbe vétettek.

A fölszerelési munkálatok 1884. év október hó 15-ikére lettek befejezve, azon időre ugyanis, a mikorra az igazgatóság az 1884. évi szeptember hó 12-én kelt 1884. évi

VIII

39,557. számú magas igazságügyminiszteri rendelet folytán 10/884. kebli szám alatt már előre jelezte a benépesítés megkezdhetését.

A rendezkedés nehézségei és akadályaitól eltekintve, miután az őrség szervezéséről, azok ruházata és fegyverzetéről s több más nélkülözhetlen szükségletek beszerzéséről is előre gondoskodni kellett, — az igazgatóság rendkívüli örömmel fogadta a m. kir. Igazságügyminiszterium azon bölcs intézkedését, a mely szerint úgy a kir. törvényszéki fogházak átvétele, mint a kir. ker. börtön törvényszerű rendeltetésének átadása 1885. év január hó i-ére határozatott.

Az őrállomások betöltését pályázati hirdetmény útján fokozatosan eszközöltem. Előrelátással és következetesen oly egyéneket neveztem ki öröknek, a kik azon kívül, hogy katonai kötelezettségeiknek eleget tettek, valamelyik meghonosítandó iparágban kellő jártassággal is bírtak. Az így előre fölfogadott örökkel, nevezetesen az asztalosokkal az irodák berendezéséhez szükséges bútorok elkészítéséhez, a szabókkal az őri ruházatok varratásához hozzá fogattam, részben pedig használtam őket a kerületi börtön tisztogatása és berendezése körül foglalkozó kir. törvényszéki foglvtok őrizétére, hogy ezáltal a fogházi rendtartás és kezelés körül foglalkozó fogházörököt szolgálatuk teljesítésében ne akadályozzam.

A kir. kerületi börtön életbeléptetése iránt határozott utasítást nyervén, további föladatom az volt, hogy részint az újonan kinevezett hivatalnokokat és öröket hivatalos teendőik iránt betanítsam, részint hogy a házi kezelés megkezdhetéséhez szükséges iparüzleti és élelmezési szerelvényeket és anyagokat beszereztetessem.

IX

Időközben Szkenderovits Márton ideiglenes kinevezést nyert tiszti írnokot az iparüzlet körüli teendőkkel, Dörner Ferenc szintén ideiglenesen kinevezett tiszti írnokot pedig az élelmezés körüli teendőkkel bízta meg.

1884. év utolsó felében az őrségi személyzet egy részét kinevezés által betöltvén, miután Holczer Bertalan őrparancsnok és a főbörtönmesterek kineveztetése is a m. kir. Igazságügyminiszterium által megtörtént, az intézeti őrszemélyzet teljes szervezetet nyert, ruházattal ellátott és így az átmeneti időszak nehézségei megoldva lettek.

Az 1884. év utolsó szaka a szegedi kir. kerületi börtönnek kezdő, szervezkedő, de egyszersmint a magas kormányának oly bölcsen intézett bevezető korszaka is volt, mely az előkészületek fokozatos és hibátlan fejlődésével a következő 1885-ik év szerencsés megoldását eredményezte.

1885. év január i-ére, azon időre, a mikorra az életbe léptetés magasabb helyen el lett határozva, a szegedi kir. kerületi börtön felszerelve és szakszerűen berendezve rendelkezésre készen állott.

Annak előrebocsátása mellett, hogy időközben a m. kir. Igazságügyminiszterium részéről 5000 forint forgó tőke lett az új intézet iparüzleti céljaira kiutalványozva, az üzleti cselekvővagyomány-állapot az 1884. év végén következő eredményt mutatott:

1. A készletben volt üzleti anyagok
értéke3182 frt 30 kr.
2. Üzleti leltári tárgyak (szerszámok)
értéke1586 frt 45 kr.
3. Követelésben volt a pénznapló 72.
tétele szerint..... 149 frt 10 kr.

4. Készpénzmaradvány az üzleti pénz-
naplóban 2 12 írt 2 6 kr.

Kezelés alatt álló kincstári vagy-
értéke volt tehát az iparüzletnél 1884. év
végén 5130 írt 11 kr.

Az 1884. év üzleti tiszta jövedelme,
mely az annak idején munkavezetői minő-
ségben alkalmazandó börtönőri minőségben
kinevezett mesteremberek munkájának ered-
ménye, kitett..... 130 írt 11 krt.

A segélyalap javára elkönyvelt munka-
díjak összege tett..... 15 írt 37 krt.

E szerint tehát üzleti jövedelem volt
az 1884. évi kezdő korszakban összesen . 145 írt 48 kr.

Előleges beszerzésekre az 1884. év folyamán kiutalvá-
nyoztatott a szegedi kir. adóhivatalnál:

Élelmezési költségekre.....	8000 írt — kr.
Havi átalány címén	1200 írt — kr.
Irodai átalány címén.....	40 írt — kr.
Fűtés, világítás és tisztogatási célokra	1 ^00 írt — kr.
Összesen	10540 írt — kr.

Ezen összegből megtakarított, ille-
tőleg mint pénztári fölösleg-maradvány
1884. év végén a kir. adóhivatalba vissza-
szállított..... 2063 írt — kr.

Marad az előleges kiadás 1884. év-
ben összesen..... 8477 írt — kr.

Ezen összegből:

XI

élelmezési díttatott és anyag értéke.....	anyagok 1884. évvégén	beszerzésére raktárban	for- vult
		334.8 frt	57 kr.
házi gítási értéke 1884. év végén.....	szükségleti beszerzésre 1884. év végén.....	tárgyak, raktározva	fűtés és vilá- anyagok
		2016 frt	46 kr~
	irodai kellékekre.....		592 Irt 72 kr..
	házi szerelvényekre		253 írt 91 kr.
	konyha- és sütő-szerelvényekre . . . ,		516 frt 44 kr.
	leltári szerelvényekre.....		1748 frt 90 kr.
		Összesen	8477 frt — kr.

A szegedi kir. kerületi börtön ingó vagyona és előre beszerezett anyagszükségleti értéke 1884. év végén kitett:

házi leltár értékében.....	9845 frt	30 krt.
házi vegyes anyagok értékében.....	2016 frt	46 krt-
házi rabruha-anyagok és kész rabruhák értékében.....	16570 frt	48 krt.
üzleti cselekvővagyon-állapot	5145 frt	48 krt.
raktáron levő élelmezési anyagkészlet értéke.....	3348 frt	57 krt.
	Összesen	36926 frt 22 krt.

Ezzel a bevezetéssel tájékozó leírását adván a kerületi börtön kezdetleges állapotának, — áttérek az 1885. évi szervezkedés kronologikus leírására és az intézet belviszonyainak és kezelésének ismertetésére.

A szegedi kir. kerületi börtön és kir. törvényszéki fogházak kezeléséről.

A szegedi kir. kerületi börtön, a m. kir. Igazságügy minisztériumnak 1884. évi december hó 31-ikén, 1884. évi 57463. szám alatt kelt rendelete folytán, 1885. évi január hó i-én adatott át törvényszerű rendeltetésének.

A hivatkozott rendelettel értesíti a m. kir. Igazságügyminisztérium az intézeti igazgatóságot, hogy a szegedi kir. kerületi börtön a jövő 1885-ik évi január hó i-jével törvényszerű rendeltetésének átadandó lévén, erről az érdekelt hatóságokat tudósította és egyszersmint intézkedett, hogy a rabok beszállítása mielőbb eszköztesék.

Kimondja továbbá, miként elvárja az igazgatóságtól, hogy a börtönbüntetésnek törvény és szabályszerű végrehajtását ezen minta-intézetben mindenkor megfelelőleg teljesítendi.

A kerületi börtönbe egyelőre az egész országból, tehát nemcsak a budapesti kir. főügyész, hanem a marosvásárhelyi kir. főügyész fölügyelete alatt álló fogházakból is fognak oly jogerejűleg börtönbüntetésre elítélt férfirabok beszállíttatni, a kiknek büntetés-idejükből még legalább egy egész év van hátra.

A szegedi kir. kerületi börtön rendeltetésének átadása következtében egyidejűleg a váci és nagyenyedi kir. kerületi börtönök országos fegyintézetekké alakíttattak át.

A börtönbüntetés végrehajtása az 1880. évi 2 106/I.M.E. számú utasítás értelmében történik.

A börtön a raboknak nevezett letartóztatottak büntető helye, éppen úgy, mint a foglyoké a fogház és a fegyenceké az országosan szervezett fegyintézetek.

Az utasítás nevezetesebb pontjait az alábbiakban ismertetem: „A kerületi börtön főadata, a rabokat Ítéleteik határozmányaihoz képest pontos fölügyelet mellett fogva tartani s egyszersmind fegyelemhez való szoktatás, beható vallási oktatás, megfelelő pótnvelés, tanítás, folytonos munka és példás rend által azok erkölcsi javítását eszközölni.”

A kir. kerületi börtönbe más, mint jogerejüleg börtönbüntetésre ítélt egyének, be nem fogadhatók.

Minden rab — a beszállítás közben megbetegültek kivételével — még beszolgáltatása napján magánzárkába helyeztetik, és ha három évre, vagy ennél hosszabb ideig tartó börtönbüntetésre ítéltetett: egy évig, három évnél rövidebb tartamú börtönre elítélt pedig büntetési idejének egyharmad része alatt, az istenitisztelek és iskolai oktatás kivételével, mindenkitől elkülönítve éjjel és nappal magánelzárásban tartatik (bünt. tk. 30., illetőleg 37. §§). A büntetésnek az egy évet fölülmúló része az elítéltnak akarata következtében sem tölthető magánelzárásban.

A magán elzárás nem alkalmaztatik, ha a rab testi vagy szellemi épségét közvetlenül veszélyeztetné, s félbeszakítandó, mihelyt ily veszély jelenségeit az orvos észleli és bejelenti.

A rabokkal való bánásmód mindig komoly és szigorú, de emberies és igazságos. Egyesek zaklatása és bántalmazása épp úgy tilos, mint mások előtérbe állítása.

A visszaeső rabok fokozott szigorú bánásmódban részesíttetnek, s kilenc hónapon át minden kedvezményből ki vannak zárva.

A rabok önmagukat nem éllelmezhetik, hanem csak az előírt rab-éllelmezésben részesülnek (bünt. tk. 37. §§).

Minden cselekvény vagy mulasztás, mely a börtön házszabályai által tiltva van, fegyelmi fenyítéket von maga után. A fegyelmi hatalom az igazgatót illeti, ki azonban e jognak gyakorlásánál az igazság és emberieség követelményeit soha szem elől nem tévesztheti.

A fegyelmi fenyíték hatályos következményei kilenc hónap alatt szűnnek meg, a midőn az egyén ismét azon házi és törvényes előnyökbe léphet, melyek a jóviseletűeknek vannak fönntartva.

Az Igazságügyminiszter a kir. kerületi börtön állapotáról évenként kiküldendő biztosa által szerez tudomást; a biztos a börtönbüntetés végrehajtását gondosan megvizsgálja s tapasztalatairól jelentést tesz, mely az Igazságügyminiszterium részéről esetleg másolatban az igazgatóval közöltetik,

A kir. kerületi börtönigazgatóság az ugyanazon területen levő kir. törvényszéki fogházak kezelése iránt 1884. évi 46904. számú igazságügyminiszteri szabályrendelettel utasított. Ezen utasításban foglaltakról az alábbiakat közlöm.

A szegedi kir. törvényszéki mindkét fogház, u. m. az előle- gesen letartóztatottak s vizsgálat, valamint az elítéltek fogháza az 1885. évi január hó 1-ső napjától kezdve a szegedi kerületi börtön- igazgatóságnak kezelésébe fog átmenni.

A budapesti kir. főügyészségnek a fogházak fölött az 1871. évi XXXIII. t.-c. 27. §-ában előírt fő felügyeleti joga fönntartatik és e mellett az érintett törvényszéki fogházak az 1874. évi 696. és az 1880. évi 2106. szám alatt kiadott szabályrendeletek értelmében fognak a kerületi börtön igazgatósága által kezeltetni; ezen igaz- gatóság gondoskodván az említett fog-házak fönntartásáról, bizton- ságáról, a foglyok szállításához és kíséréséhez szükséges őrszemély- zetről; az 1872. évi 11.216. sz. szabályrendeletben érintett háztartási szükségletekről, megjegyeztetvén, hogy ezen fogházakban államilag élelmezendők élelmezése a kerületi börtönbeli élelmezéssel azonos leend. Ugyancsak ezen igazgatóság gondoskodik a fogházban letartóztatva levő jogerejűleg elítéltek szabályszerű foglalkoztatá- sáról is.

A kir. ügyészség, valamint a kir. törvényszék és járásbírótság is a ker. börtön igazgatóságához úgy is mint a kir. törvényszéki fogház kezelőjéhez a hivatalos érintkezések alkalmával nem meg- hagyásokat vagy fölhívásokat, hanem csak meg-kereséseket vagy értesítést intézhet.

A fogházi ügyeket Szeged szab. kir. város közigazgatási bizott- ságában az 1876. VI. t.-c. 37. §-a értelmében jövőre is a kir. ügyész

képviseli,* de az ugyanazon törvény 38. §-a szerint eljáró fogházi vizsgáló-küldöttséget, a kir. ügyész jelenlétében, a kerületi börtön igazgatósága fogadja és kalauzolja.

A büntető törv.-könyv 42. és 48. §-ai alapján eljáró felügyelő-bizottság üléseiben a ker. börtön igazgatója az előadó, s a bizottság megállapodásai is általa terjesztetnek föl az Igazságügyminiszteriiumhoz. A felügyelő-bizottság- elnöke a kir. törvényszéki elnök,, tagjai: a kir. ügyész, két törvényhatósági bizottsági tag, az intézeti lelkészek és tanító.

Valamint a kerületi börtönben, úgy a fogházakban is s azok területén a biztonság, fegyelem, rend és csend fönntartásáért a ker. börtönigazgatóság lévén felelős, ennélfogva a fogházakban letartóztatottak fölötti fegyelmi fenytő hatalom szabályszerű gyakorlása is (lásd az 1874. évi 696. szám alatt kiadott fogházrendtartás 223—236. §§-ait) a kerületi börtön igazgatóját illeti, ki azonban a vizsgálati fogoly fenytéséről fölvelt jegyzőkönyv másolatát a kir. ügyészség útján a vizsgálóbíróval azonnal közölni tartozik.

A fogházakba minden egyes föl vétel, azokból minden egyes elbocsátás a kir. ügyészség ellenörzése mellett történik.

A fogház-rendtartás 16. §-ához megjegyztetik, hogy idegenek, kik nem hivatalból vagy törvényszerű hatáskörükben kívánják a fogház megtekintését s az a ker. börtön igazgatósága által engedtetett, azon helyiségekbe, melyekben előlegesen letartóztatottak vagy vizsgálati foglyok vannak elzárva, s azon helyiségek folyosóira, sem azon területre, hol az ily foglyok éppen sétájukat végzik, egyáltalán nem bocsáthatók be.

A fogház-rendtartás 115. §-a szerint valamely vizsgálati fogoly részére a kir. ügyész által engedélyezett külön élelmezés ellenörzése a kir. kerületi börtönigazgatóság közegei által történik.

A fogház-rendtartás 110. §.-ához megjegyztetik, hogy a fogoly-

* A törvény intézkedik így; remélhető azonban, hogy ezen a gyakorlat — legalább Szeged — megváltoztatni fog, a mennyiben itt a fogházakat szintén a börtönigazgató kezeli, s felelősségénél fogva ezen ügyeknek természetes képviselője is ő kell hogy legyen. Szerző.

nak, míg csak előlegesen van letartóztatva, semminemű hírlap vagy folyóirat sem adható be, a vizsgálati fogolynak is a szükséges elővigyázat mellett csak oly újság vagy hírlap engedtetik meg az igazgatóság által olvasás végett, melyben azon esetről, a mi miatt az illető letartóztatva van, sem közvetlenül, sem közvetetten említés téve nincsen.

A fogház-rendtartás 123. §-ához megjegyeztetik, hogy a vizsgálati fogolynak csak azon levelei küldhetők el vagy adathatnak át a kerületi börtön igazgatósága által., a melyek előzetesen a kir. ügyészsel közöltettek, s mind a kir. ügyész, mind a vizsgálóbíró által aggálytalanoknak találtván, az igazgatóságnak mindkettő által minden egyes levélre reá vezetett oly megjegyzéssel küldettek vissza, hogy „elküldhető”, illetve „a fogolynak kézbesíthető”.

A vizsgálati fogházban letartóztatva levő foglyoknak a kir. törvényszékhez, kir. ügyészséghez vagy a vizsgálóbíróhoz való „elővezettetése” iránt a törvényszéki elnök vagy helyettese, a kir. ügyész és vizsgálóbíró közvetlenül is intézhet felszólítást a ker. börtön igazgatósága által a vizsgálati fogházhoz kirendelt börtön-örmmesterhez vagy helyetteséhez, a ki a kerületi börtönigazgatóság által meghatározott szolgálati úton, a meghagyás teljesítése iránt késedelem nélkül tartozik intézkedni. A kir. törvényszéki elnök vagy helyettesének, a kir. ügyésznek és vizsgálóbírónak ily közvetlen rendelkezése azonban másra, mint az előlegesen letartóztatott és vizsgálati foglyok elővezettetésére ki nem terjed, s az az illető börtönmesternek vagy helyettesének a vizsgálóbírák által mindenkor írásban adandó ki.

A kir. törvényszéki tárgyalások- és bűnvizsgálatoknál a biztonsági szolgálatra szükséges őrséget, a börtön és fogházak felügyeletére való tekintettel, a ker. börtön igazgatósága rendeli ki.

A kerületi börtön igazgatósága kiváló figyelemmel tartozik lenni arra, hogy a vizsgálati fogháznál különösen megbízhatóknak ismert börtönőrök alkalmaztassanak.

A kir. ügyész törvényszerű felügyeleti jogánál fogva s úgy is mint közvádó a vizsgálati fogházat bármikor meglátogathatja.

Az abban letartóztatottakat, úgy az egészségeseket mint a beteget, hógylétük, ellátásuk s az irányukban követett bánásmód felől főlügyelő jelen nem létében is kikérdezheti, élelmüket megízlelheti s a helyiségeket biztonság, rend és tisztaság tekintetében megvizsgálhatja s a netalán tapasztalt hiányokat a kerületi börtön igazgatóságával szóval vagy átírásban közölheti, mi ha eredmény nélkül maradna, azok iránt a kir. Igazságügyminisztériumhoz teszen jelentést.

Az elítéltek fogházába a kir. ügyészség által beutalt foglyok fogházbüntetésének szabályszerű végrehajtása teljesen a kerületi börtön igazgatósága által eszközöltetik.

A kir. ügyésznek hatáskörében áll ugyan az 1871. 33. t.-c. 25. §-ához képest az elítéltek fogházát is havonként legalább egyszer megvizsgálni, netaláni észrevételeit a ker. börtön igazgatóságával közölni és szükség esetén e tekintetben a kir. Igazságügyminisztériumhoz jelentést tenni: de ezen vizsgálatát mindannyiszor csak az igazgatóság- tudomásával eszközölheti és saját hatáskörében semminemű intézkedést sem tehet.

Az elítéltek fogházának meglátogatására is csak a kerületi börtön igazgatósága adhat engedélyt. (Lásd a fönnebbi 16. pontot.)

Az elítélt fogoly kegyelmi kérvényét a ker. börtön igazgatósága a kir. ügyész útján juttatja rendeltetési helyére. (160. §.)

Az elítélt fogoly által irt, vagy ahhoz intézett levelek a kerületi börtön igazgatósága által vizsgálatnak meg. (161. §.)

Az elítélt fogoly meglátogatására csak a kerületi börtön igazgatósága adhat engedélyt. (162, §.)

Az elítélt szabadulók szabályszerű elbocsátása iránti intézkedés is a kerületi börtön igazgatóságát illeti; az igazgató látván el azokat megfelelő oktatással is (164. íj.), az elbocsátó leveleket azonban a kir. ügyész is láttamozza.

A fönnebbi 14. és 16. pontok alatt érintett „fogháznapló”, különös tekintettel a vizsgálati fogházra és foglyokra, a kerületi börtön igazgatósága által hasonló módon vezetendő az 1874. évi fogház-rendtartás 209. §-ának 10. pontjában előszabott fogházfel-

ügyelői naplóval s az országos fegyintézetekben és kerületi börtönökben vezetett napi eseményes könyvvel. Ezen fogházi naplót a kerületi börtönigazgatóság fogházi irodájában a kir. ügyész a hivatalos órákban bármikor megtekintheti,

1885. évi január hó i-én a magas Igazságügyminiszteriumnak 1884. évi november hó 14-én 1884. évi 50059. számú rendelete alapján tették le szolgálati esküjüket azon fogházőrök, a kik a kir. kerületi börtönhöz mint másodosztályú börtönőrök átvétettek és kinevezettek.

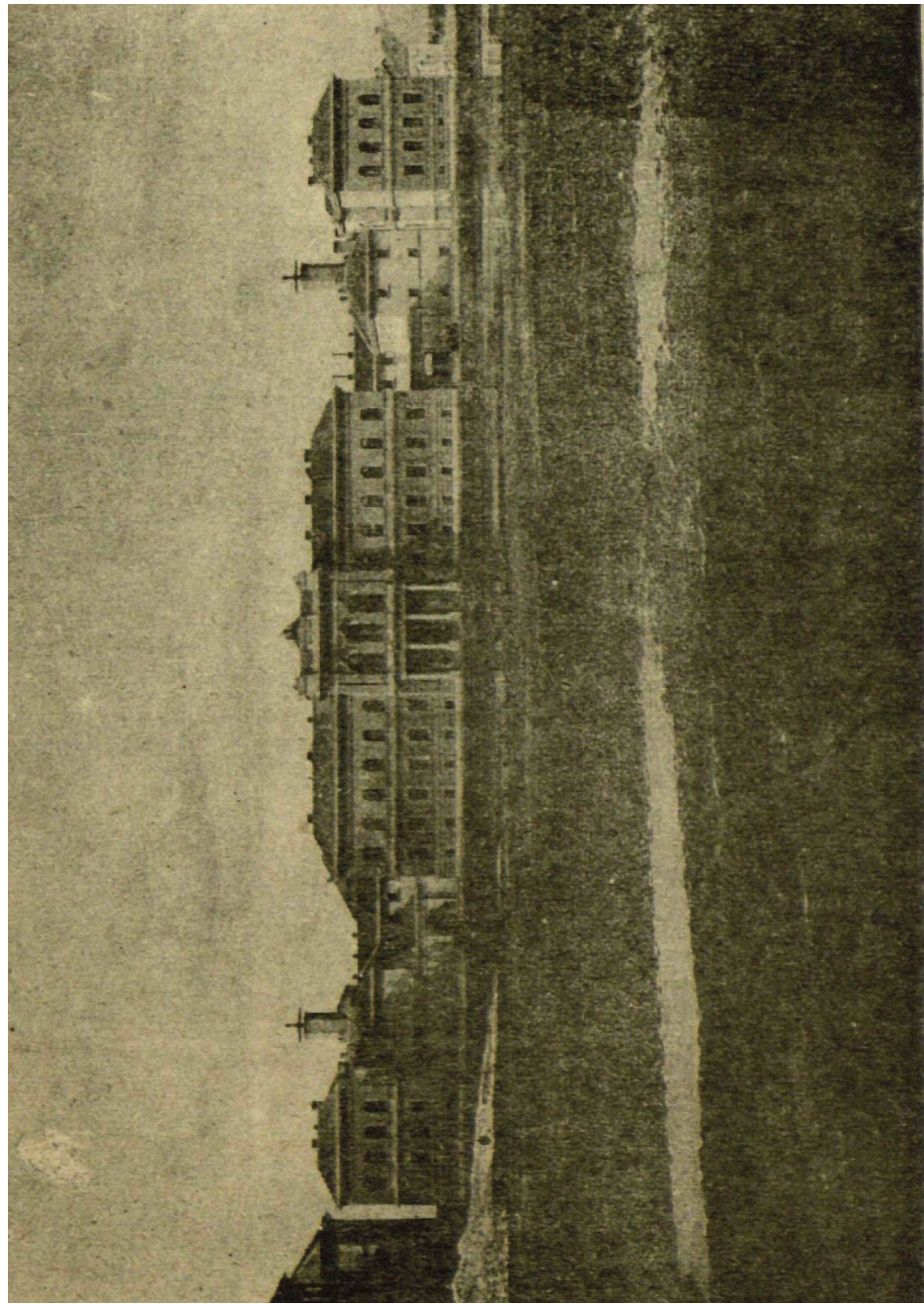
A kir. törvényszéki fogházak szerelvényeinek átvétele, a foglyok házilag való élelmezése és foglalkoztatása szintén 1885. évi január hó i-én vette kezdetét.

A tiszti és őrségi személyzet ezen időben állott:

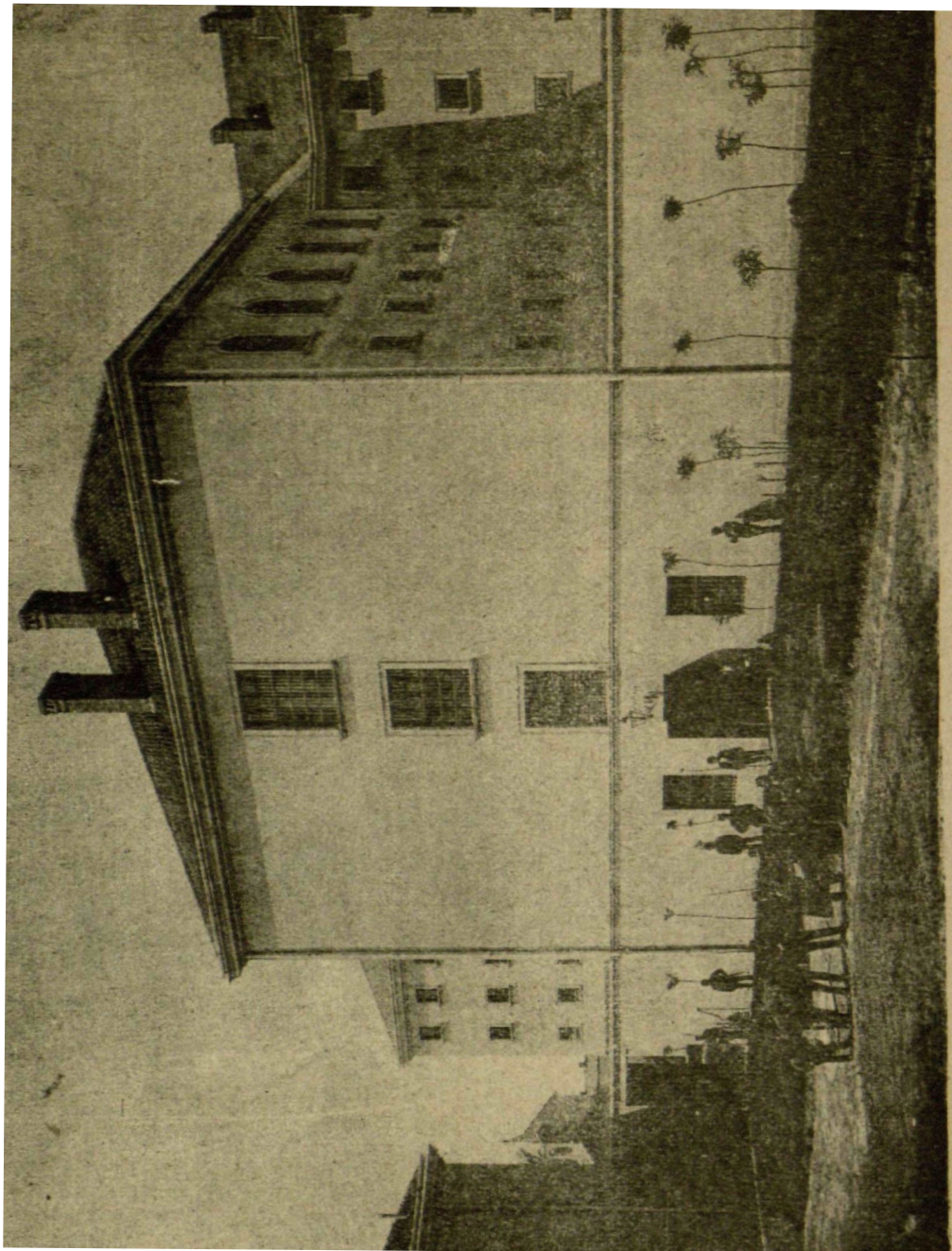
1 igazgató,
 1 ellenőr,
 3 tiszti írnok,
 3 felekezeti lelkész,
 1 orvos,
 1 órparancsnok,
 1 börtönőrmester,
 20 elsőosztályú
 börtönőrből.
 40 másodosztályú

A gondnoki és tanítói állások az 1885-ik év folytán betöltve nem lettek.

Az igazgató a kezelésére bízott intézetek kormányzója. Felügyeleti jogánál fogva felelősség kötelezettsége mellett örökdi a főnálló utasítások és szabályrendeletek szigorú megtartása és végrehajtása fölött, mint ilyen bizalmi állással bír és a kezelésére bízott intézetét a külső világgal szemben képviseli. Az igazgató 24 óránál hosszabb időre csak az Igazságügyminiszterium engedelmével távozhatik el hivatalos helyiségéből; legfontosabb teendői közé tartozik az intézetnek szellemi és anyagi adminisztrációját a kor követelményeinek megfelelő módon vezetni és a büntetésnek végrehajtása fölött örökdi.

A szegedi kir. bünyfenyitő törvényszéki palota, mint a kir. kerületi börtön homlokzatát képező főépület a tiszti lakok és kir. törvényszéki fogházak elő részével.

A kir. kerületi csillagbörtön-épület keleti szárnya az előtte levő udvarral.

Fegyelmi hatalma kiterjed a hivatalnokok fölött a szó- és írásbeli megintés és szükség esetében a hivatalbóli fölfüggesztésig. A felügyelő-személyzet közül a közörök, a mennyiben az igazgató által neveztetnek ki, közvetlenül annak fegyelmi hatósága alatt állanak és így azok fölött az igazgató fegyelmi hatalma a szolgálatból való elbocsátásig terjed. A rabok és foglyok fölött az igazgató fegyelmi hatalmát a házszabályokban találjuk körülírva.

Az intézet összes szellemi és anyagi ügyei, valamint a rabok és foglyok személyes ügyei is az intézeti házitanácsban tárgyalatnak. A házitanács elnöke az igazgató, jegyzője egyik tisztii rnök, tagjai az ellenőr, a gondnok, az intézeti leikészek, az orvos és a tanító.

A házitanács minden hónapban egyszer, szükség esetében azonban az igazgató által rendkívülig is összehívható. A házitanács az igazgató hatáskörébe tartozó) összes ügyekben csak vélemény- és nézetnyilvánítási joggal bír. Egyedül a rabok személyes ügyeiben a kegyelmi kérvények fölött dönt szavazattöbbséggel határozatilag.

A házitanácsban az előadói tisztet a fön megjelölt tanács-tagok következő sorrendben teljesítik:

1-szor: Fölolvastatnak a fontosabb rendeletek és utána az Igazságügyminisztérium által az igazgatóhoz véleményadás végett elküldött tárgyak vitattatnak meg.

2-szor: Az igazgató előadja a beszolgáltatott rabokról való véleményét s az egész intézetben történt nevezetesebb eseményeket.

3-szor: A lelkészek előadják lelkipásztori működésük eredményét és a magán elzárásban levő rabok jelleméről szerzett tapasztalataikat, az azokon észlelt javítás hatását vitatják és véleményezik.

4-szer: A tanító jelentést tesz az oktatás sikeréről és előadja az oktatás emelését célzó kívánságait.

5-szor: Az orvos kifejti nézeteit az intézet egészségügyi állapotáról és az étkezésnek, munkáltatásnak, időjárásnak vagy bármi más természeti és helyi oknak arra gyakorolt befolyásáról.

6-szor: Az ellenőr, gondnok vagy esetleg az igazgató előterjeszti az intézeti ipar- és üzletviszonyokat.

Végül tárgyaltnak a netalán előterjesztett kegyelmi folyamodványok, a kiszabaduló rabok fölötti véleményezések és egyéb az intézet ügyeivel rokonságban álló tárgyak fölött eszmecsere foly.

A házitanács tárgyalásairól fölvett jegyzőkönyv a résztvevő tagok mindegyike által aláírva a m. kir. Igazságügy minisztériumhoz terjesztetnek föl.

Rendkívüli esetekben és kegyelmi kérvényeknél az egyes jegyzőkönyvek külön is fölterjesztetnek.

A foglyok és rabok létszám-forgalma.

A kir. törvényszéki foglyok létszáma az átvétel napján, 1885. január i-én volt:

férfi.....	130.
nő.....	12.
Összesen .	142.

A vizsgálat alatti foglyok külön fogházában:

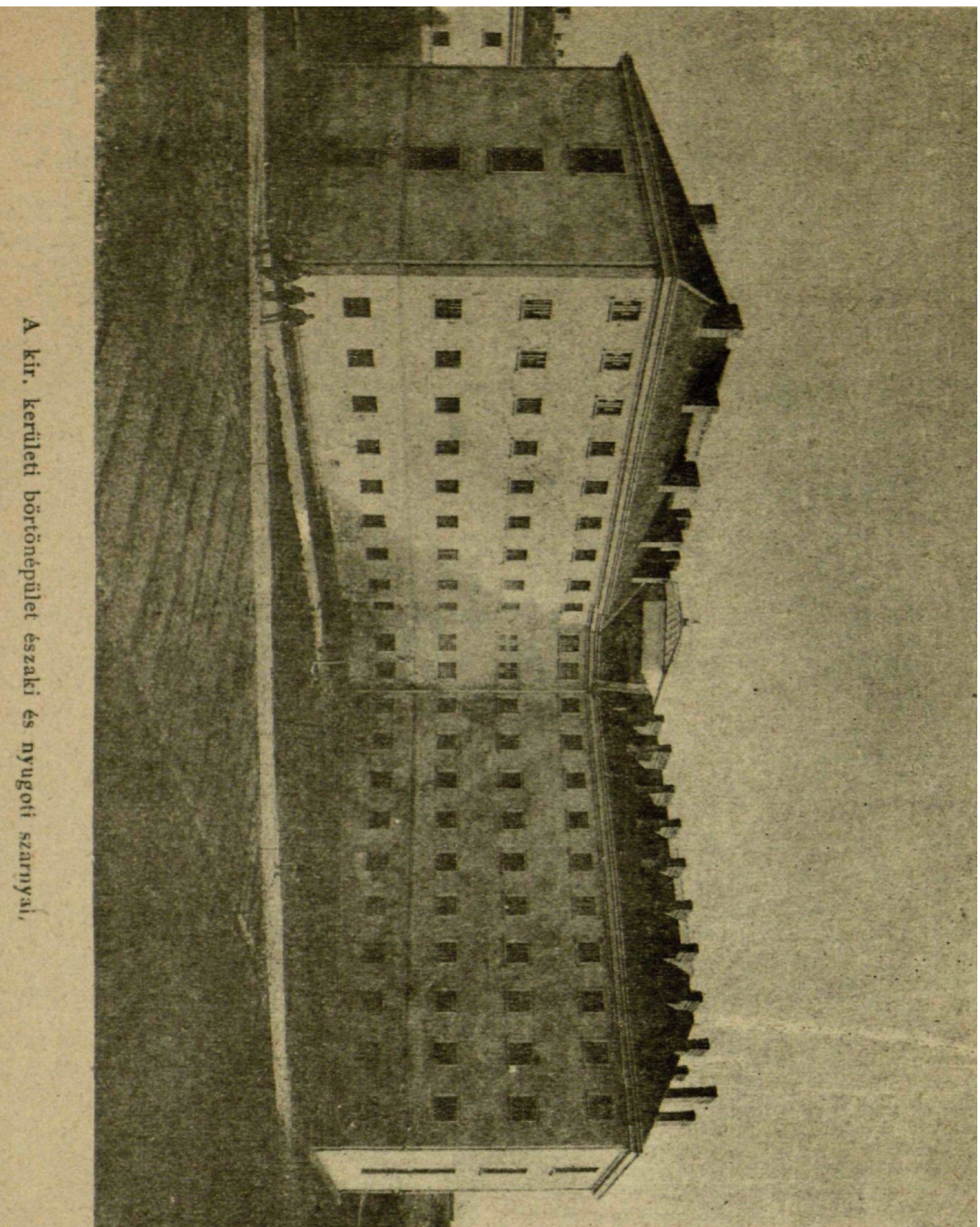
férfi.....	47,
nő.....	12.
Összesen	59.

A még anyai gondozás alatt levő gyermekek száma mindkét törvényszéki fogházban volt 2.

Az 1885-ik év folytán a kir. törvényszéki fogházak létszám-forgalma:

Beszállított:

január	hóban	60	férfi	12	nő,
február	„	65	„	12	„
március	„	63	„	23	„
április	„	80	„	15	„
május	„	95	„	24	„
június	„	77	„	13	r
július	„	35	„	12	„
augusztus	„	58		7	„

A kir. kerületi börtönpépület északi és nyugoti szárnyai.

A kir. kerületi börtön északi és déli szárnyának belső keresztmetszete.

szeptember	„	54 férfi	5 nő,
október	„	41 „	10 „
november	„	87 „	15 „
december	„	59 „	7 „
		Összesen	. 775 férfi	155 nő.
1884. évről maradt		177 „	20 „
		Összes forgalom	. 952 férfi	175 nő.

A foglyok közül elítélve volt:

	férfi	nő
hatóság és közrend elleni kihágásért	2	2,
közbiztonság elleni kihágásért	2	1,
közrend és szemérem elleni kihágásért	4	2,
szerencse-játék által elkövetett kihágásért	25	—,
közegészség és testi épség elleni kihágásért	6	1,
tulajdon elleni kihágásért	11	1,
az 1868. LX. véderőről szóló törvény elleni kihágásért	6	—,
dohányjövedéki kihágásért	17	14,
hatóságok vagy hatósági közegek elleni kihágásért	12	—,
hamistanuzás, hamis eskü, hamis vád	2	—,
szemérem elleni büntett és vétség	20	—,
családi állásra vonatkozó büntett és vétség	—	2,
rágalmazás és becsületsértés mások ellen	24	22,
gyilkosság	6	4,
szándékos emberölés	16	5,
gondatlanság által elkövetett emberölés	5	1,
gyermekgyilkosság és kitétel	—	2,
magzat-elhajtás	—	3,
súlyos testi sértés	245	18,
halált okozó súlyos testi sértés	8	—,
könnyű testi sértés	39	14,
lopásért	357	65,
rablás és zsarolás	20	1,

	férfi	nő
sikkasztás, zártörés és hűtlen kezelés	34	9,
jogtalan elsajátítás	19	—,
orgazdaság és bűnpártolás	12	2,
csalás	6	4,
csalárd és vétkes bukás	2	—,
gyujtogatás	7	—,
más vagyonának megrongálásaért	1	1,
egyéb vagyon elleni büntettek és vétségért okirat- és egyéb hamisítási büntettek és vét- ségek	7	1,
foglyok megszöktetése	1	—,
fegyveres erő elleni büntettek és vétségek	35	—.
Együtt	952	175.

Ezek közül :

vizsgálat alatt volt	372 fő,
fegyházra ítélt	74 „
börtönre ítélt	179 „
fogházra ítélt	448 „
elzárásra ítélt	<u>54 „</u>
Összesen	1127 fő.

Szülőhelyét illetőleg :

városi volt	576 fő,
vidéki	<u>551 „</u>
Összesen	1127 fő.

Utolsó lakhelyét illetőleg :

városi volt	559 fő,
vidéki	<u>568 „</u>
Összesen	1127 fő.

Születésére nézve :

törvényes	1116 fő,
törvénytelen	<u>11 „</u>
Összesen	1127 fő.

Korára nézve :

20 éven alól	175 fő,
20—30 éves	627 „
30—40 „	212 „
40—50 „	86 „
50—60 „	18 „
60 éven felül	<u>9 „</u>
Összesen	1127 fő.

Anyanyelvére nézve :

magyar	1039 fő,
német	30 „
tót	18 „
szerb	19 „
más nyelvű	<u>21 „</u>
Összesen	1127 fő.

Állapotára nézve :

nőtlen vagy hajadon	559 fő,
házas, gyermekkel	438 „
„ gyermek nélkül	62 „
özvegy, gyermekkel	44 „
„ gyermek nélkül	<u>24 „</u>
Összesen	1127 fő.
Szülei élnek	851 fő,
„ nem élnek	<u>276 „</u>
Összesen	1127 fő.

Hivatására nézve volt :

határozott foglalkozás vagy mesterség nélküli	31 fő,
napszámos és cseléd	883 „
iparos, kereskedő, ipar- vagy gyármunkás	85 „
földművelő	114 „
iparos, kereskedő vagy gyáros	7 „

tudományos vagy művészeti foglalkozásu	2 fő,
tisztviselő	3 „
földbirtokos vagy tökepenzes	2 „
Összesen	<u>1127 fő.</u>

Vagyoni állapotára nézve :

vagyonos	36 fő,
némi vagyon birtokában	203 „
szegény	888 „
Összesen	<u>1127 fő.</u>

Műveltségi foka volt :

oktatás nélküli	377 fő,
csak olvasni tud	88 „
olvasni és írni tudó	660 „
magasabb oktatásban részesült	2 „
Összesen	<u>1127 fő.</u>
Egy nyelv birtokában volt	940 fő.
Több „ „ „	187 „
Összesen	<u>1127 fő.</u>

Előéletükre nézve :

korábban büntetve nem volt	727 fő,
kihágás miatt már volt büntetve	69 „
vétség „ „ „ „	119 „
már egyszer ugyanazon büntett miatt	84 „
„ „ másnemű „ „	57 „
„ többször ugyanazon „ „	44 „
„ „ másnemű „ „	27 „
Összesen	<u>1127 fő.</u>

Büntetési idejükre nézve a jogérvényesen elítélt foglyok közül letartóztatva volt :

1 naptól 14 napig fogházra ítélt	270 fő,
14 „ 1 hónapig „ „	54 „

1 hónaptól 6 hónapig fogházra ítelt	. 76 fő,
6 " 1 évig fegyházra " .	134 "
6 " 1 " fogházra " .	24 "
1 évtől 2 évig börtönre ítelt	37 "
2 " 5 " fegyházra "	68 "
2 " 5 " börtönre "	9 "
5 " 10 " fegyházra "	5 "
10 " 15 " " "	<u>1 "</u>
Összesen	. 678 fő.

Kihágásokért elzárásra ítélték közül:

1 naptól 15 napig	66 fő,
15 " 30 "	2 "
30 " 60 "	4 "
60 " 90 "	<u>5 "</u>
Összesen	. 77 fő.

Az ideiglenesen letartóztatott vizsgálati foglyok közül:

Egy napon alól letartóztatva volt	21 fő,
1 naptól 8 napig letartóztatva volt	29 "
8 " 30 " " "	66 "
1 hónaptól 3 hóig " "	49 "
3 " 6 " " "	24 "
6 " 1 évig " "	<u>27 "</u>
Összesen	. 216 fő.
Letartóztatva maradt 1885. év végén	156 "
Összes forgalom	. 1127 fő.

Apadásba jött:

A vizsgálati foglyoknál a letartóztatás megszün-		
tetése és szabadon bocsátás által	272 férfi	50 nő.
Az elítélt foglyok közül a büntetés kiállása		
után szabadult	490 "	100 "
Megkegyelmezés útján	2 "	— "

Föltételes szabadságolás által	7 férfi	— nő
Meghalt	7 „	1 „
Öngyilkosság által	1 „	— „
Megszökött	1 „	— „
A szegedi kir. kerületi börtönbe szállított	17 „	— „
Orsz. fegyintézetekbe elszállított	6 „	5 „
Tébolydába szállított	1 „	— „
Más fogházba átszállított	11 „	— „
Összesen	815 férfi	156 nő.

Fogoly-létszám volt 1885. év végén :

férfi	137 fő,
nő	19 „
Összesen	156 fő.

1885. év folytán az anyai gondozás alatt levő gyermek-
szám volt összesen 9.

Ezek közül 1885-ik év folytán :

további gondozásra kiadatott	1,
szabaduló anyákkal eltávozott	6.
1885. év végén maradt	2.

Rablétszám-forgalom.

Beszállított :

1885. január	hóban	148 férfi,
„ február	„	109 „
„ március	„	36 „
„ április	„	14 „
„ május	„	32 „
„ június	„	4 „
„ július	„	24 „
„ augusztus	„	2 „
„ szeptember	„	22 „

1885	október	hóban	23	férfi,
"	november	"	18	"
"	december	"	6	"
				<u>Összesen</u>	. 438 férfi.

A rabok közül elítélve volt :

magánosok elleni erőszak	4,
közhatósági közegek elleni erőszak	25,
hivatalos hatalommal visszaélés	4,
erőszakos nemi közösülés	5,
szemérem elleni erőszak	2,
gyilkosság	2,
hamistanuzás, hamis eskü és hamis vád	2,
emberölés	32,
súlyos testi sértés	84,
halált okozott súlyos testi sértés	92,
lopás	126,
rablás	3,
sikkasztás, zártörés és hűtlen kezelés	17,
orgazdaság	25,
csalás	3,
okirat-hamisítás	9,
gyujtogatás	1,
függelem-sértés miatt hadbírószággal elítélt	<u>2.</u>
<u>Összesen</u>	. 438.

Ezek közül:

Szülőhelyét illetőleg :

városi volt	49,
vidéki "	385,
ausztriai tartományi	<u>4.</u>
<u>Összesen</u>	. 438.

Utolsó lakhelyét illetőleg :

városi volt	64,
vidéki „	372,
kóbor	<u>2.</u>
Összesen	438.

Születésére nézve :

törvényes	427,
törvénytelen	<u>11.</u>
Összesen	438.

Korára nézve :

20 éven alól	16,
20—30 éves	191,
30—40 „	133,
40—50 „	65,
50—60 „	20,
60 éven fölül	<u>13.</u>
Összesen	438.

Anyanyelvére nézve :

magyar	228,
német	31,
tót	44,
ruthén	9,
szerb	27,
horvát	9,
román	70,
más nyelvű	<u>20.</u>
Összesen	438.

Hítvallásra nézve :

római katolikus	217,
görög „	29,

görög keleti	87,
ágost evang.	26,
helvét	61,
mózes hitü	16,
más hitü	<u>2.</u>
Összesen .	438.

Állapotára nézve :

nőtlen	156,
házas, gyermekkel	215,
„ gyermek nélkül	50,
özvegy, gyermekkel	14,
„ gyermek nélkül	<u>3.</u>
Összesen .	438.

Szülei élnek	182,
„ nem élnek	<u>256.</u>
Összesen .	438.

Hivatására nézve volt :

határozott foglalkozás vagy mesterség nélküli .	5,
napszámos és cseléd	208,
iparos-, kereskedősegéd vagy gyármunkás . .	51,
földművelő	128,
iparos, kereskedő vagy gyáros	15,
tudományos vagy művészeti foglalkozásu . .	2,
tisztviselő	7,
az előbbi rovatok alá nem eső	<u>22.</u>
Összesen .	438.

Vagyoni állapotára nézve :

vagyonos	80,
némi vagyon birtokában	12,
szegény	<u>346.</u>
Összesen .	438.

Műveltségi fokára nézve :

oktatás nélküli	230,
csak olvasni tudó	3,
olvasni és írni tudó	204,
magasb oktatásban részes	<u>1.</u>
Összesen	438.

Vallás-ismereteikre nézve :

kielégítő vallási ismeretekkel bíró	238,
hiányos " " " "	<u>200.</u>
Összesen	438.

Nyelvismereteikre nézve :

egy nyelv birtokában volt	305,
több " " " "	<u>133.</u>
Összesen	438.

Előéletükre nézve :

korábban büntetve nem volt	319,
kihágás miatt már volt elítélve	21,
vétség " " " "	49,
már egyszer ugyanazon büntett miatt volt elítélve	27,
" " másnemű " " " "	5,
" többször ugyanazon " " " "	12.
" " másnemű " " " "	<u>5.</u>
Összesen	438.

Egészségi állapotukra nézve :

jó egészséggel birt	433,
középszerű egészséggel birt	4,
rossz " " " "	<u>1.</u>
Összesen	438.

Kiszabott büntetési idejükre nézve:

6 hótól 3 évig terjedő börtönre elítélt volt	358,
3 évtől 6 " " " " "	71,
6 " 10 " " " " "	9.
Összesen	<u>438.</u>

Az 1885. évben letartóztatott rabok közül:

büntetésidejét kitöltve megszabadult	3 férfi,
föltételelesen szabadságoltatott	2 "
meghalt	33 "
megszökött	1 "
Összesen	<u>39 férfi.</u>

Az apadást a szaporodásból levonva, az 1885. év végén maradt rablétszám összesen 399 férfi.

Összes fogoly- és rablétszám volt 1885. év végén:

fogoly	137 férfi, 19 nő, 2 gyermek.
rab	399 " — " — "
Együtt	<u>536 férfi, 19 nő, 2 gyermek.</u>

Épületek, magán- és közös zárkák.

A szegedi kir. törvényszéki fogházakban letartóztatott foglyok elhelyezésére szolgál 74 magán-zárka és 27 közös zárka. A közös zárkák mindenkében elhelyezhető 5 — 6 ember.

Ezen kívül a kir. törvényszéki fogházak külön épülethelyiségeiben van 1 görög templom, 2 üzleti iroda, 1 őrmesteri iroda, 1 üzleti raktár, 7 élelmezési raktár, 2 fűtőhelyiség kemencékkel, 1 nagy közös konyha, 1 kenyérdagasztó műhely, 1 kenyérsütőhely két sütőkemencével, 1 víztartály egy darab 50 hektoliteres vízszűrő-készülékkel ellátott hordóval, 2 fürdőszoba négy fürdőkáddal, 1 mosókonyha, 2 fogoly ruha- és háziszor-raktár, 2 őrszoba és 12 munkaterem.

Az elítélt és vizsgálati fogház-épületekben a fogolynők számára külön női osztály van berendezve, külön kórház és raktári helyiségekkel.

A fogházakkal egy területen épült törvényszéki palota földszinti helyiségeiben van a nagy élelmezési anyagok eltartására használt pincehelyiség és 3 nagyobb munkaterem. Ugyanazon helyiségben van az utcára nyíló részen az őrparancsnok, kapus és a vizsgálati fogháznál alkalmazott börtönmester lakása.

A kir. kerületi börtönben a rabok elhelyezésére szolgál 76 magán-zárka és 65 közös zárka. A közös zárkák mindenképpen elhelyezhető 5—6 ember.

Ezekén kívül van a. ker. börtön-épületben: 2 készletiruha-raktár és 2 osztály-raktár, 2 központi fűtőhelyiség szénraktárral, 3 fürdőhelyiség 12 fürdőkáddal és vízmelegítő kemencével, 1 központi terem, 1 éjjeli őrszoba, 3 imaterem, 2 lelkeszi iroda, 2 ruhaszárító helyiség, 4 fűtő-szelepszoba, 1 nappali őrtanya, 2 őrmesteri szoba, 4 ételkiosztó hely fölvonó készülékkel ellátva, 1 kőolaj-raktár, 12 vízvezető csövekkel ellátott nappali closett, 5 elsötétíthető fegyelmi zárka és 6 földszinti szoba, irodai helyiségül használva.

Továbbá a börtönépület keleti szárnyában van elhelyezve, közvetlenül az irodák fölött külön följárával, az intézeti kórház. A kórház két emeleten 1 rendelő-, 1 lábbadozó-, 1 fölügyelő- és 8 kórszobából áll. Ezenkívül gyógytári laboráns-konyha, 2 külön nappali closett, raktári, fűtő- és szellőztető készülékkel bír.

A fűtés úgy a fogházakban, mint a börtönépület összes helyiségeiben forró vízzel, vízvezető csöveken és e célra berendezett külön központi fűtőkemencékkel eszközöltetik. A fűtés kőszénnel történik.

A börtönépületben erre a célra két csoportban 4—4 kemence szolgál. Az egyik csoport kemencéből az intézet jobb szárnyát képező földszint és 3-ik emeleti helyiség fűtődik. A fűtésre használt tisztított tiszavíz, a vízvezetési csövekbe mindenik év őszi időszakában november hó 15-ike körül, midőn a fűtés szabály-

szerűen kezdetét veszi, alulról pumpoltatik föl a fűtőcsövekbe, melyekkel az egész épületrész helyiségei behálózva vannak. A föl-pumpolás az előbbeni évben használt víznek kiszivattyúzása és a csövek kitisztítása után történik. A kitisztítás és vízfölpumpolás 8—10 napi munkát igényel. A csöveknek tisztított vízzel történt megtelítése után, a második és harmadik emeleten levő biztonsági szelepek, a honnan a fűtés által elpárolgott vízmennyiség új táplálékot nyer, naponként 4—5 liter tisztított víz feltöltést igényel. A csövekbe fölpumpolt víz használtatik egész a fűtési időszak végéig, azaz a következő év március hó 15-ikéig. A megkezdett fűtés és tüzelés szakadatlanul folyamatban van, hogy a padláson és szabadabb helyeken keresztül vezetett csövekben a víz a megfagyástól és így az egész fűtési készülék a megfagyás által okozható csőrepedések veszélyétől megóvassék. A kemencékben az úgynevezett vaskigyók retortáin halad fölfelé a melegség az emeleti helyiségekbe. A hőfokot a kemencékből kiinduló csövekre alkalmazott hőfokmérők jelölik, valamint a tüzelés mértékét a szabályozó készüléken kívül, melyek a kemencék belsejébe nyúlnak, a közvetlenül érintett első melegítő csőre alkalmazott hőfokmérő jelzi. A fűtés és a melegkifejtés a külső hőmérséklet szerint szabályozódik. Nagyobb hideg idő mellett a 40—60 fok hőséggel fűtött csövek a szobákban 16—18 fok meleget adnak; kisebb légváltozás mellett ez természetesen redukálódik.

A forróvízfűtés mellett nem száraz meleget nyerünk, mint például a légfűtésnél történik, hanem enyhe, langyos meleget, mely a börtönben előforduló tüdőbetegeknél igen jótékony és előnyösnek bizonyult. Költség tekintetében a vízfűtési rendszer, a mellett, hogy a légfűtésnél sokkal praktikusabb, még tetemesen olcsóbbnak is mutatkozott. A fával és külön vaskályhákkal fűtött intézetekben a faszükséglet évenként 4—5000 frtba kerül, míg a szegedi kerületi börtönnél a fűtésre használt kőszén mennyiségét és értékét véve, az összes fűtési költség a kir. törvényszéki fogházaknál alkalmazva levő hasonló fűtési rendszer mellett, évenként 3600 frtba kerül. Ezen összegből külön a kerületi börtön fűtésére 1900—2 000 frt esik.

A forróvízfűtési rendszernek tapasztalt és kevésbé föltűnő hátránya egyedül a csövek szerkezetében és a vas minőségének állapotában rejlik. Ha ugyanis a kemencék kígyócsövei gyöngeszerkezettel bírnak, vagy gyöngébb minőségű vasból készültek, akkor a használat közben sűrűlődés és a kőszendarabok hozzáütődése által megkopnak, s a mint gyakori eset volt reá, robbanást idéznek elő. Az ily esélyeknek azonban előjelei azonnal mutatkozni szoktak, mert a szelepekből a forró víz nagy lármával kifut a tágulás vagy sűrűlődés által okozott résen, a sistergés megkezdődik, a tűz a beömlő víz által elalszik, mielőtt nagyobb veszélyt vagy pláne szerencsétlenséget okozhatna; a robbanás nem a szobákban, a meleget vezető csöveknél, hanem közvetlenül csak a fűtőkemencében állhat elő.

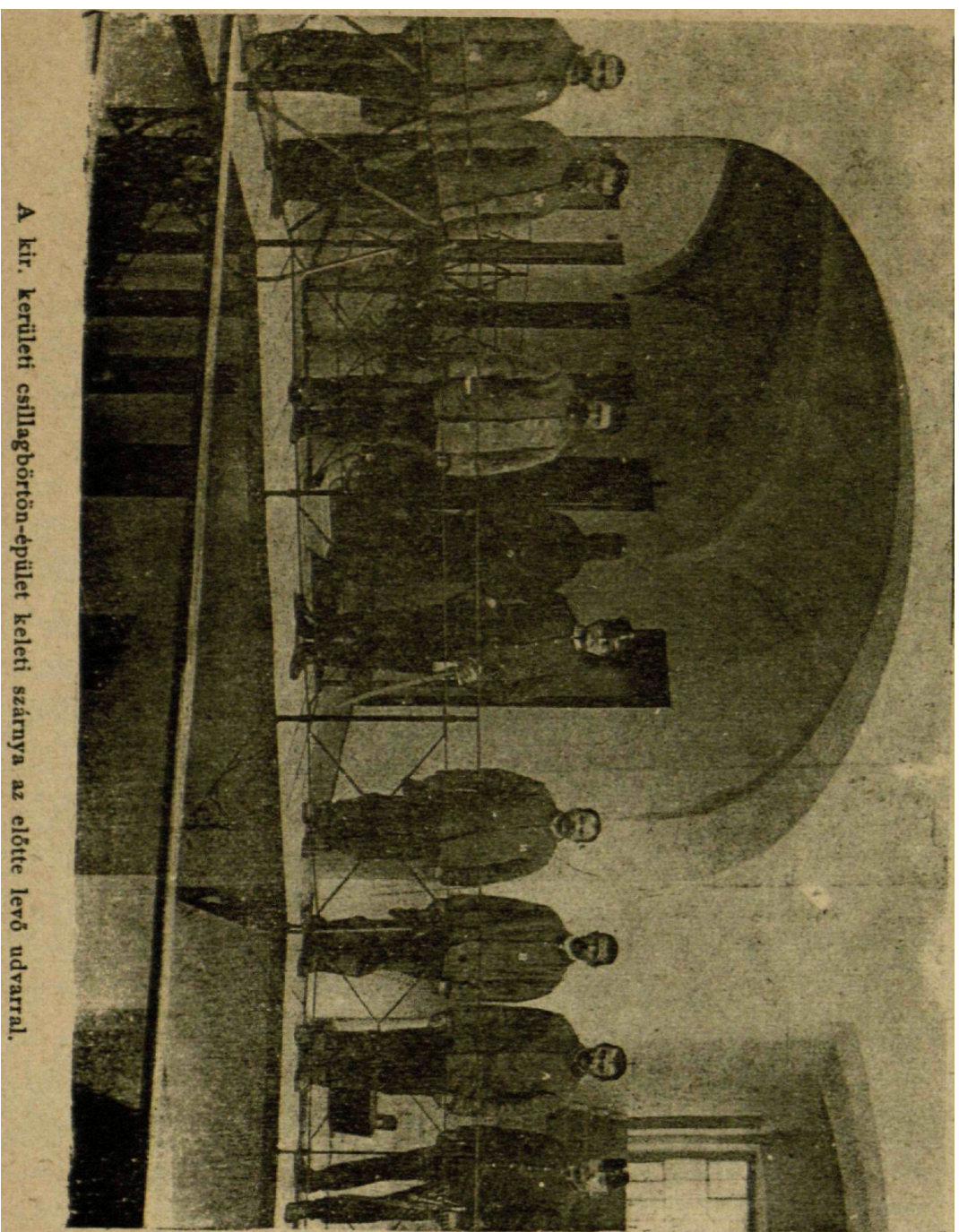
A magánzárkák légűrtartalma, \square lábokban számítva, a kir. törvényszéki fogházaknál 924.20 \square láb, a kir. kerületi börtönben 585.60 \square a közös zárkák légűrtartalma a kir. törvényszéki fogházakban 2970.45 láb, a kir. kerületi börtönben 2593.40 l \square

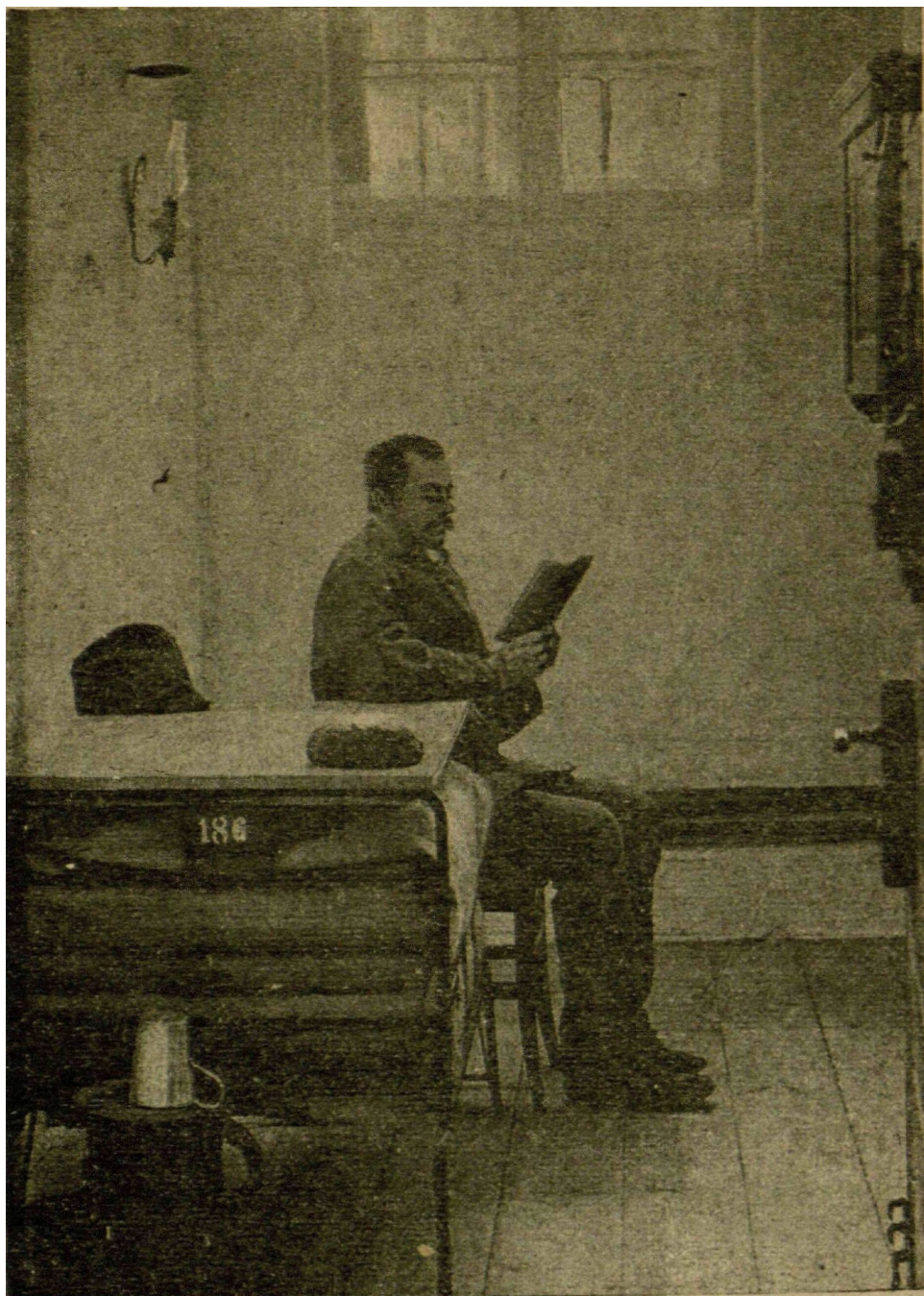
A fogházépületek helyiségeiben átlagos számítás szerint elhelyezhető tehát 180—200 fogoly, a börtönépületben 400—450 rab.

Megjegyzendő, hogy úgy a kir. törvényszéki, mint a kir. kerületi börtönépület magán- és közös zárkái, valamint az összes munkahelyiségek szellőztető készülékekkel vannak berendezve.

A szegedi kir. ker. börtönépület (csillag-börtön) kiépítési költsége 180,000 frtot tett, melléképülete, a halottas-kamara és boncterem, a kőfal-kerítés, csatornázás, kövezés és fűtési berendezéssel együtt az összes költség 271.000 írtra tehető. Kevesebb költséggel és a gyakorlati követelményeknek is megfelelő módon az országosan szervezett intézetek közül aránylag egyik sem jött létre ily jutányos eredménnyel. Vác. Lipótvár, Illava, Munkács, Szamosújvár, Nagy-Enyed, de még a mária-nostrai országos női fegyintézet is tetemesebben sokkal több költségbe került, s e mellett ezen intézetek a reájuk fordított javítások, átalakítások dacára még mai nap sem állhatnak meg építkezés tekintetében azon a színvonalon, a melyen a szegedi börtön áll.

A kir. kerületi csillagbörtön-épület keleti szárnya az előtte levő udvarral.

Egy teljesen felszerelt magán-zárka

A szegedi kir. törvényszék fogházai, t. i. a vizsgálati és elítélt foglyok részére épült külön fogházak és ezekkel együtt a, törvényszéki épülettel egy vonalban fekvő két tiszti pavillon összes építési költsége 197,000 forintot tett ki. A fönnebbi összeggel ezen költséget összevéve, a kir. kerületi börtön és kir. törvényszéki fogházak a tisztilakokkal együtt alig kerültek többé 468,000 forintnál. Ha tekintetbe vesszük, miként a megnevezett országos intézetek mindenike külön-külön megközelítőleg már majdnem 1.000,000 forintba került, és hogy tapasztalás szerint egy céljának megfelelő új fegyház kiépítési költsége mérsékelt számítással 600—800 fegyenc részére 800,000—1.000,000 forintba kerül, a szegedi minta-intézet kiépítésével elért eredmény minden szakértő előtt dicséretet érdemlő megtakarítással eszközöltetett.

A fogházak és a kir. kerületi börtönépület fényképe és alaprajzai ezen emlékiratban külön lenyomatban láthatók.

A kir. törvényszéki fogházak beosztását illetőleg az előbbeni kezeléstől eltérés egyelőre, az 1885-ik év folytán a helyi viszonyok és főnnálló szabályok kívánalmaira tekintettel, csupán annyiban tétetett változás, hogy a vizsgálati fogház-épületből a már jogerejű Ítéletet nyert foglyok kivétettek és az elítéltek külön fogházában összpontosítottak. Megváltoztatva lett továbbá a vizsgálati fogházban divatozott azon eddigi eljárás is, mely szerint a vizsgálati fogoly neve annak *zárkája* fölébe volt kifüggesztve. E helyett a letartóztatási év, hó és nap van megjelölve minden magánzárka lakójának ajtaja fölött mint olyan, a mely a nyilvános ellenőrzést megkönnyíti és nem szolgál eszközül arra, hogy a bűntársak elhelyeztetésük iránt tájékozva lehessenek.

Az elítéltek fogház-épületében csoportosítva lettek a rövidebb idejű fegyház, börtön, fogház vagy járásbíróilag egyszerűen elzárásra ítélték. Ezek között erkölcsi osztályzás létezik ugyanazon alapelvekre fektetve, mint a hogy annak foganatosítása alább a kerületi börtönnél életbe léptetve és leírva találhatik.

Erkölcsei osztályozás.

A kir. kerületi börtön beosztása, tekintettel a tömeges beszállítások és gyorsan növekedő létszám-szaporulat által előidézett és adott viszonyokra, a bünt. törvény követelményeinek szem előtt tartása mellett úgy eszközöltetett, hogy mindenik beszolgáltatott rab a büntetés kezdetét magán elzárásban tölthesse.

A magán elzárásból fokozatosan kivétettek a jobb erkölcsi minősítéssel bíró rabok s célzatosan tovább is magán elzárásban maradtak a C betűvel jelzett visszaesők és a közbiztonságot veszélyeztető egyének.

A magán zárkákból a közös zárkába áthelyezett rabok az anyaintézet jobb- és balszárnyát képező közös zárkában két elkülönített korosztályba soroztattak. Az egyik épület-szárny zárkáiban elhelyezést nyertek a fiatal bűnösök 30 éves korig A betűvel jelezve, a másik épületszárnyba jöttek a 30 éves korukon fölül levő rabok B betűvel jelezve.

Ezen az illető egyén állapotát, elhelyezését és korát mutató jelvényeket fehér pléh-lemezből kivágva mindenik rab felső kabátjára varrva feltűnő helyen viseli.

Ugyanezen látható és külső jelvények szolgálnak fölismérésül az illető egyén erkölcsi állapotának is, a mennyiben a jelzett betűk fekvése mutatja, hogy az egyén előbb feddhetetlen, rovott vagy határozottan rossz viseletet és előéletet tanúsított.

A B a feddhetetlen

◀ ◻

a rovott,

▼ ◻

a rossz viseletet jelzi.

A visszaesők minden erkölcsi fokozat nélkül c betűvel jeleztetnek. Nincs kizárva azonban, hogy a visszaesők is őszinte töredelmes magukviselete és javulásuk biztos jelei után erkölcsi osztályzatba ne juthassanak. Ezen esetben a c betű mellé a korosztályt jelző A vagy B betű tétetik, a szerint, a milyen erkölcsi fokozatot az illető egyénnek kiérdemelnie sikerült. Ezen korosztály és erkölcsi jelzések szigorú ellenőrzés alatt állanak, s a fokozatos előléptetés vagy lefokozás nagy elővigyázattal és meghatáro-

zott időközökben történik. Az előléptetés érdem szerint, a lefokozás fegyelmi büntetésképpen mondatik ki.

Az erkölcsi osztályzatok negyedévenként eszközölt fölülvizsgálatán kívül rendkívüli esetekben is történik előléptetés, esetleg lefokozás. Az ilyen esetről-esetre alkalmazott, vagy fegyelmi büntetés képen történt változások a napijelentés-könyvbe iratnak be.

Ezeken kívül külön osztályzatuk van azon egyéneknek, kik magukat bizalmi állásra, vagy a föltételes szabadságotól jog kedvezményére érdemessé tették.

A bizalmi állást bíró egyének az erkölcsi állapotukat jelző betűk fölött vörös szalagot, a föltételes szabadságotól kiválóan érdemes egyének zöld szalagot viselnek.

Bizalmi állások a fogházak és kerületi börtönnél a kórházi betegápoló, irodai másolásra és tisztogatásra alkalmazottak, raktári szolgálattelvők, szakácsok, pékek, — az iparágaknál magukat kitüntetett és tanításra alkalmazott rabok, munkajegyzők és végre házimunkával foglalkozó rabok és foglyok állása.

A vörös szalagot nyert egyének száma az 1885. év végén volt 5, a zöld szalagot viselő foglyok és rabok száma 3.

A kitüntetett egyének mérsékelt számából önként következethető, hogy az igazgatóság a kedvezmények és erkölcsi minősítések körül a legnagyobb figyelem- és óvatossággal szokott eljárni, nehogy alkalom nyújtassák a színlelők- és szemfényvesztéssel foglalkozó gonosztevőknek a fegyelem és házirend megzavarhatására.

Az 1885. év folyamán magán elzárásban voltak a kir. törvényszéki vizsgálat alatti foglyok és a kir. kerületi börtönben letartóztatott visszaesők kivétel nélkül.

Egy hónapnál rövidebb ideig tartó magán elzárásban volt a kir. kerületi börtönben.....319 ember.

Egy hónaptól három hónapig tartó magán elzárásban volt a kir. kerületi börtönben.....54 „

Három hónaptól tizenegy hónapig tartó magán elzárásban volt.....65 „

Összesen 438 ember.

A magánfogság hatása.

A magánfogság hatása az egyes letartóztatott egyénekre azok műveltségi foka, egyéni tulajdonságai, vérmérséklete és magánviszonyai szerint különbözőnek tapasztaltatott.

A nagyobb részt korcsmai verekedésből támadt emberölés vagy súlyos testi sértés miatt elítélt jobb módú parasztgazdák gyermekei, a földműveléssel foglalkozó cselédek és háziszolgákra a magán elzárás hatása általában javító. Igen ritka esetben tapasztaltatott, hogy egy oly egyén, a kit meggondolatlansága vagy éppen az alkalom sodort a bűn örvényébe, ne érezné a magánfogság rendkívül absorbeáló erejét, — az egyén gondolata, tépelődése önnönmagával, büntényének fölvilágosítása után rendszeren őszinte bánkódás, beismerés és töredelmességre vezet. Az ily egyénekre a rövidebb tartamú magánfogságnak is van annyira javító hatása, hogy például a szegedi kerületi börtönben egy év leforgása alatt nem volt egyetlen egy oly szembetűnőleg visszás eset sem a magánfogság után, a miért fegyelmi büntetést kellett volna alkalmazni. A magánfogságból a társas fogságba beosztott és erkölcsileg osztályozott ilyen egyének részint munkás hajlamuk, részint tanulékonyosságuk és a mi a fő, a családi életből magukkal hozott jóindulatú közlékenykedésük által tűnnek ki, s irányukban a kevésbé alkalmazott szigorral is oda lehet jutni, hogy alkalmazkodó magaviseletet tanúsítsanak és helyzetök követelményeit minden tekintetben fölfogják.

Ennél gyöngébb, csaknem mulékony hatása van a magánfogságnak oly egyénekre, a kik életkoruk 40—50-ik éveiben vannak, nem visszaesők, de teljesen elhanyagolt nevelésűek; ezeknél, kik foglalkozásuknál fogva többnyire csikósok, kanászok, bojtárok, korcsmárosok, üzerek, — a jövő javulásukat célzó egyéni jóakarata, őszinte bizalom teljesen hiányzik. Száz eset közül egyetlen egy esetben sem volnék képes bebizonyítani, hogy az ilyenekre a magánfogság hatása, annak átértett szigorától eltekintve, jótékony hatással lett volna; az ily egyéneknél a magánfogság tartama

alatt másnemű érzelmeket tapasztalni nem lehet, mint azt, hogy büntetésükben a kérlelhetetlenül sújtó igazság reájuk nézve jogosult szigorát gyűlölik és tartózkodásukkal, a javításukra törekvő intézkedéseket kétségessé teszik.

A milyen élesen különbözik a magánfogság hatása a fönnebb leirt két fajtájú letartóztatottakra, olyan élesen különbözik az a műveltebb osztályhoz tartozó és visszaeső raboknál,

A művelt magyar ember irtózik a magántól azért, mert abban szellemileg eltoplultságba esik, idegrendszerét a némaság és egyedüliség megkavarja, fantáziáját megtöri és olynemű kábultságba ejti, mint a milyenben a súlyos betegségből lábadozó betegek érzelmei nyilvánulnak. Igen gyakori eset volt a múlt évben, hogy a művelt osztályhoz tartozó letartóztatott rabokra nézve azért kellett megszüntetni a magán elzárás tartamát, mert legnagyobb részénél örülesi hajlamok jelentkeztek. Ez a jelenség szól kizárólag a nappali és éjjeli folytonos elkülönítésre, míg másfelől csupán az éjjeli elkülönítés a műveltebb osztályú rabokra nézve nemcsak hogy előnyös, hanem határozottan jótékony befolyást gyakorol. Ennek igen egyszerű és természetes oka abban rejlik, hogy a műveltebb osztályú egyének szórakozást találnak az esteli olvasás és szellemi foglalkozásban, a mire éppen akkor alkalom nyílik, míg a nappali elkülönítésnél, részint a szokatlan foglalkozás, a fárasztó és gyötrő gondolatok, részint a minden emberi lény közeilététől izolált helyzetök miatt a magánfogságnak a műveltebeknél egészen ellenkező hatása nyilvánul.

A visszaeső rabokra nézve a magánfogság hatása a szerint, a mint azok egyik vagy másik országos fegyintézetben már letartóztatva voltak, vagy előbbeni büntetésüket valamelyik hatósági fogházban töltötték ki, a magánfogság a büntetés szigorító jellegével bír, és habár nehezen adják meg magukat a reájuk gyakorolt javítási procedúráknak, tagadhatatlan, hogy elkülönítésük által habár javulásukra következtetni föltétlenül nem is lehet, ártalmas befolyásuktól a többi letartóztatottak kellőleg izolálva lévén, a biztonság és fegyelem tekintetében a magánfogság hatása náluk sokkal

evidensebb, minthogy ettől őket fölmenteni vagy azt reájult nézve legalább a törvény által kimondott egy évi tartam alatt félbeszakítás által megszüntetni ajánlatosnak mutatkoznék.

Az erkölcsi javítás sikere.

Az intézeti javítás sikeres megoldását jellemzőleg megismerteti az évközben eszközölt erkölcsi osztályozásnak alábbi kimutatása.

A kir. törvényszéki elítéltek fogházában, a letartóztatás hosszabb idejére való tekintettel, az 1885. év végén maradt:

	férfi	nő
A osztályzatú	32	7
◀ "	5	—
▼ "	1	—
B "	20	—
▢ "	3	—
⊠ "	2	—
C jelölt visszaeső	23	6
Összesen	86	13.
Osztályozás nélküli	51	6.
Mind összesen	137	19.

Az osztályban az év folytán előléptettetett . . . 18 férfi — nő.

Lefokoztatott — " — "

A kir. kerületi börtönben beszállítás alkalmával

A osztályzatot nyert	121 ember,
◀ " "	31 "
▼ " "	8 "
B " "	143 "
▢ " "	35 "
⊠ " "	12 "
Visszaeső volt C betűvel	85 "
Osztályozás nélküli volt	3 "
Összesen :	438 ember.

Előléptettetett 1885. év folytán :

◄	osztályzatból	A	osztályzatba	10	ember,
▼	"	◄	"	5	"
B	"	B	"	8	"

A visszaesők közül:

C—◄	osztályzatot nyert	1	ember,		
C—A	"	"	2	"	
C—B	"	"	<u>7</u>	"	
				Összesen:	33	ember.

Lefokoztatott :

A	osztályzatból	◄	osztályzatba	2	ember,
A	"	▼	"	2	"
B	"	◻	"	1	"
B	"	◻	"	2	"

A visszaesők közül:

C—B	osztályzatból	C—B	osztályzatba	<u>1</u>	ember
				Összesen:	8	ember.

Az 1885. év végén korosztályzat szerint volt:

Az A	betűsők	osztályában	150	ember,	
A B	"	"	184	"	
Visszaeső	volt	<u>65</u>	"		
				Összesen:	399	ember.

Ezek közül:

A	osztályzatban	volt	109	ember,
A	"	javulás által	15	"
◄	"	19	"
A—◄	"	fegyelmileg	2	"
A—▼	"	"	2	"
B	"	133	"
B	"	javulás által	8	"

B—B	osztályzatban fegyelmileg . . .	1 ember,
B	„	29 „
B	„	5 „

A visszaesők közül :

C—C	osztályzatban javulás által . .	1 „
C—CA	„ „ „ . .	2 „
C—CB	„ „ „ . .	7 „
CB—CB	„ lefokozva . . .	1 „
Visszaeső maradt		<u>65 „</u>

Összesen: 399 ember.

Nevezetesebb események.

Az 1885-ik évben előfordult nevezetesebb események:

1885. jan. 1. A kir. kerületi börtön törvényszerű rendeltetésének átadatott. A kir. törvényszéki fogházak kezelésének átadása Schmidt Imre kir. alügyész által a kir. ügyészség képviselőjében megtörtént.
A kir. törvényszéki fogházaktól kinevezett fogházőrök a börtönőri esküt letették.
1885. jan. 9. 168 rab befogadására a nagyméltóságú m. kir. Igazságügyminisztérium által intézkedés tétellett.
1885. jan. 10. Az egri kir. törvényszéki fogházból az első rab szállítmány megérkezett, tehát a kir. kerületi börtön benépesítése ezen naptól kezdetét vette.
1885. jan. 17. A 44 darab őri fegyverzet összes fölszerelvényeivel hiánytalanul megérkezett és átvétellett.
1885. jan. 25. A kir. kerületi börtön és a kir. törvényszéki fogházakban az erkölcsi osztályzat életbe léptetett.
1885. június 24. A róm. kath. és az ev. ref. templomi helyiségek ünnepélyesen fölszenteltettek.
1885. július 17. Méltóságos dr. László Zsigmond m. kir. igazságügyminiszteri tanácsos ur a kir. kerületi börtön és kir. törvényszéki fogházak vizsgálására véletlenül megjelent.

Mai napon az intézet összes helyiségeit megtekintette, az ivóvíz-szükséglet és a csatornázási rendszer állapota fölött vizsgálatot tartott.

1885. a.ag. 2. Dr. Oláh Gyula közegészségügyi felügyelő a szegedvárosi hatóság részéről kiküldött Szluha Ágoston főkapitány, dr. Kovács városi főorvos és dr. Aigner Károly kerületi orvos kíséretében a kir. kerületi börtönt és a kir. törvényszéki fogházakat *egészségügyi* szempontból megvizsgálták.

1885. szept. 3. A városi kir. országos fegyintézet, kir. államfogház és kir. közvetítő intézet megboldogult igazgatója, Varga Jánosért az intézeti róm. kath. imateremben ünnepélyes gyászmise tartatott, mely alkalommal az intézeti lelkész a börtönügy korán elhunyt jeles bajnokáról gyászbeszédet mondott.

1885. szept. 10. A váci kir. országos fegyintézet, kir. államfogház és kir. közvetítő intézet megboldogult igazgatója, Varga Jánosért az intézeti ev. református imateremben az intézeti ev. református lelkész gyászbeszédet mondott.

Az intézeti izr. imaterem fölszenteltetett és rendeltetésének ünnepélyesen átadatott, mely alkalommal dr. Löw Imánuel főrabbi alkalmi szónoklatot tartott.

1885. okt. 4. Kovács Béla 98. fejszámú és Szirb Oresztie 220. fejszámú rabok megszöktek. (Kovács Béla 1885. év szeptember 24-ikén, Szirb Oresztie 1886. január 16-án a börtönbe visszaillesztettek.)

1885. dec. 10. A nagyméltóságú m. kir. Igazságügyminiszteriumnak 1885. évi július hó 14-én 13,145. szám alatt kelt rendelete folytán a közigazgatási bizottság mai napon a kir. kerületi börtönt megvizsgálta.

A m. kir. I. M. 1885. év július hó 14-ikén 13,145. szám alatt kelt rendeletével, Szeged szab. kir. város közigazgatási bizottságának fölterjesztésére, a kir. kerületi börtön a közigazgatási bizottság megfigyelése elől, —

a mennyiben arra szorítkozik, hogy ezen börtön állapotáról tudomást és meggyőződést szerevezve, a netalán tapasztalt hiányokról vagy szükségesnek vélt javításokról esetről-esetre jelentést tenni akar — nem kívánta elzárni; sőt nem ellenezte azt sem, hogy a kerületi börtön igazgatója által közvetlenül a közigazgatási bizottság elnökéhez időszaki jelentések tétessenek, oly alakban, mint azok a törvényszéki fogházra nézve a kir. ügyesség által megtétetni szoktak.

Építkezések, átalakítások.

Nagyobb építkezés vagy átalakítás az 1885-ik év folytán a kir. kerületi börtönben nem történt: kisebb átalakítások fordultak elő, nevezetesen a főzőkonyhában a gőz és párázatok eltávolítására az azon fogházépületben levő központi kéménybe egy vasrostélyzattal és vasajtóval emelkedő gőzfogó lett alkalmazva, mely a különösen téli időszakban előforduló nagyobb kigőzölgést is azonnal megszünteti és a gőzfejlődést akadályozza.

Javítás eszközöltetett a Zellerin Mátyás vállalkozó által épített kenyérsütő-kemencék kéményein is, a mennyiben ezen helyiségekben a visszaverődő füst miatt tartózkodni már-már lehetetlenné vált. A két cylinder kéményeire ugyanis Zellerin Mátyás vállalkozó terhére és költségére két erős vaslemezről készült füstszívó kémény alkalmaztatott oly biztos sikerrel, hogy azon idő óta azon helyiségek teljesen füstmentesek lettek.

Az ivóvizet szolgáltató, de időközben iszapréteg-beömlés miatt teljesen használhatlanná vált kút helyett a tiszavíz használatát kellestven igénybe venni, és ezen ivóvíz használata által előfordult betegségek, különösen a távoli vidékről beszállított rabok közt nagy mérvben föllépett malária megszüntetése céljából a nagyméltóságú Igazságügyminiszterium kegyes engedélyével egy vízsűrő-készülékkel ellátott 50 hektoliteres víztartó állíttatott föl a kir. törvényszéki elítéltek fogházának külön helyiségében. A vízsűrő és víztartó-készülék fölállításának eredménye az lett,

hogy a nagymérvű malária rövid idő alatt megszűnt, és a tisztított tiszavíz használata mellett az egészségügyi viszonyok tetemesen megjavultak.

Továbbá kisebb javítás és átalakítás eszközöltetett a mosóhelyiség, kovácműhely és kenyérdagasztó helyiségekben,

A ruhamosást az elítélt fogolynők által eszközöltetvén, biztonsági és elővigyázati szempontból ezen helyiséget a konyhára vezető közös corridortól egy kettős faajtóval ellátott rekesztővel láttam el, hogy a nők a férfi elítélt rabokkal munkaközben ne érintkezhessenek. Ugyanezen helyiségben egy a nők részére elkülönített sétaudvarra nyíló vasrács-ajtót is alkalmaztam oly módon, hogy a kétnemű foglyok elkülönítése biztonsági tekintetből itt is teljesen megfelelőleg eszközöltessék.

A kovácműhely előbb a bünfenyítő törvényszék felé nyíló udvarra volt elhelyezve, s miután az ezen mesterséggel járó láрма úgy a fenyítő bírák, mint az igazgatósági irodában működő hivatalnokokat is munkaközben zavarta, áthelyeztem azt az épületnek hátsó részébe, a hol sem a zaj nem alkalmatlan, sem a kovácműhely tüzelő füstje nem hatolhat föl az emeleten letartóztatott foglyok zárkájába.

Az áthelyezés kevés költséggel, házilag eszközöltetett, s miután itt is sikerült a füst vezető csöveket a fogház központi kéményébe átvezetni, azóta ezen alagsori helyiség, valamint a fölötte levő zárkák is teljesen füstmentesek.

A kenyérdagasztó helyiségben a forró vízzel fűtő csövek bevezetve nem lévén, a dagasztás- és kelésnél megkívántató melegség előállítására egy vaspléhből készült kályhát készítettem.

Végre a munkáltatásnál fönnforgó akadályok elhárítása, de különösen a gyékény-ipar folytathatása szempontjából, melyet téli időszakban úgy, mint nyáron, szabadég alatt folytatni nem lehet, az iparüzlet átlagához tartozó anyagból egy ideiglenes barakot készítettem a kir. kerületi börtön északi oldalán fekvő tágasabb udvaron. Hogy ezen ideiglenes barak kiválóan célszerű és szükséges volt, nemcsak ezen munkanem további akadálytalan foly-

tatása igazolja, hanem igazolja azon körülmény is, hogy a munkanemek folytathatásához szükséges helyiségekből az iparüzlet haladása által kiszorítottunk, és napról-napra sürgősebbé válik azon kérdés megoldása, hogy a kerületi börtön számára mellékhelyiségek miként építtessenek.

A magán zárkákban folytatott kezdetleges munkálkodástól eltekintve ugyanis, a közös zárkák lakói nagyobb számarányban lévén, ezek számára a jelenlegi beosztás mellett a meglevő munkahelyiségek mind célszerűség, mind terjedelemre nézve alkalmatlannak bizonyultak. És miután közös zárkáikat munka- és hálóteremnek együtt használni szerkezetük- és terjedelmüknél fogva egyáltalában nem lehet, kívánatos, sőt elodázhatatlanul szükségesnek mutatkozik a szegedi kerületi börtönnél alkalmas raktári és munkahelyiségek előállításáról már a közel jövőben gondoskodni.

Előadott csekély egyéni nézetem mellett még hathatósabban fog szólni az intézet iparállásairól és állapotáról közlendő alábbi jelentésem.

Iparüzlet.

A kir. kerületi börtön és kir. törvényszéki fogházaknál az iparüzletezés az 1885. évi ápril hó 8-án kelt 15,128. számú magasabb rendelet alapján vette kezdetét.

A hivatkozott rendeletben értesíti a m. kir. I. M. az igazgatóságot, hogy első sorban az asztalosság, bádoggosság, esztergályosság, kádárság, zsákszövészet-, könyv-, kefekötésnek s gyékényfonásnak, másodsorban pedig, de csak a házisükséglet céljából, a cipészetnek és czabóság'nak a kerületi börtönnél, illetőleg a kezelése alatt álló fogháznál leendő folytatását egyelőre engedélyezi. A kovácsság és lakatosság főleg a házi szükségletre való szorítkozás mellett csak annyiban folytatható, a mennyiben erre alkalmas munkahelyiség áll rendelkezésre.

1885. év ápril haváig az intézeti iparüzlet fejlődésének áttekintését a következőkben van szerencsém előadni:

Üzleti forgótőke fejében a nagyméltóságú m. kir. Igazságügy-minisztérium múlt 1884. évi október hó 13-án 43.713. szám alatt

kelt magas rendeletével 5000 forintot méltóztatott utalványozni, mely összeg 1884. év november hó i-én fölvétetvén, üzleti eszközök és anyagok beszerzésére fordítatott.

Munkaeszközök beszerzésére fordítatott a fönnebbi összegből:

cipészeti eszközökre.....	247	ft	85	kr.
szabósági „	162	„	70	„
asztalossági „	384	„	35	„
esztergályos „	175	„	30	„
kádár „	162	„	47	„
lakatos, bádogos és kovács eszközökre	148	„	45	„
szövészeti szerszámokra.....	458	„	04	„

Összesen . 1760 ft 10 kr.

Az ezen összegből fönmaradt 3233 ft 84 kr üzleti anyagok beszerzésére fordítatott.

A letartóztatottak célszerű és a külső iparosok károsítása nélkül való foglalkoztatásra és üzletünk fejlesztése tekintetéből is lépések tétettek, nevezetesen árjegyzékek csatolása mellett a budapesti kir. főügyészséghez, hogy üzletünket a környékbeli kir. ügyészségek figyelmébe ajánlani méltóztatassék. A megtörtént kérelem tekintetbe vételével méltóztatott a budapesti kir. főügyész ur ő méltósága, az 1885. évi május hó 22-én 2536. szám alatt kelt rendeletével 14 környékbeli kir. ügyészséget odautasítani, hogy fogházi fölszerelvényeiket, a mennyiben azok otthon házilag olcsóbban előállíthatók nem volnának, ezentúl kizárólag intézetünk iparüzleténél rendeljék meg.

Az engedélyezett iparágak közül az 1885. év folytán üzlettetett:

- a cipészet
- kizárólag fogházi és rabruházatok előállításával,
- a szabóság
- az asztalosság,
- az esztergályosság,
- a kádárság,
- a lakatosság,
- a bádogosság,

a kovács iparág (csak házi szükségletre),
a zsákszövészet és
a gyékényfonás.

Ezekon kívül megrendelés útján a nagyméltóságú m. kir. Igazságügyminisztériumnak 1885. július hó 27-én 31,396. számú kegyes engedélye folytán a Pálfi Lipót helybeli gyufagyáros részére üzleteztetett a gyufatok-gyártás.

Mint speciális iparág külön üzleteztetett az esztergályos és asztalos iparághoz tartozó díszfaragászat, a cirokkefe, sétabotok, fakanalak, cipősarkak készítése.

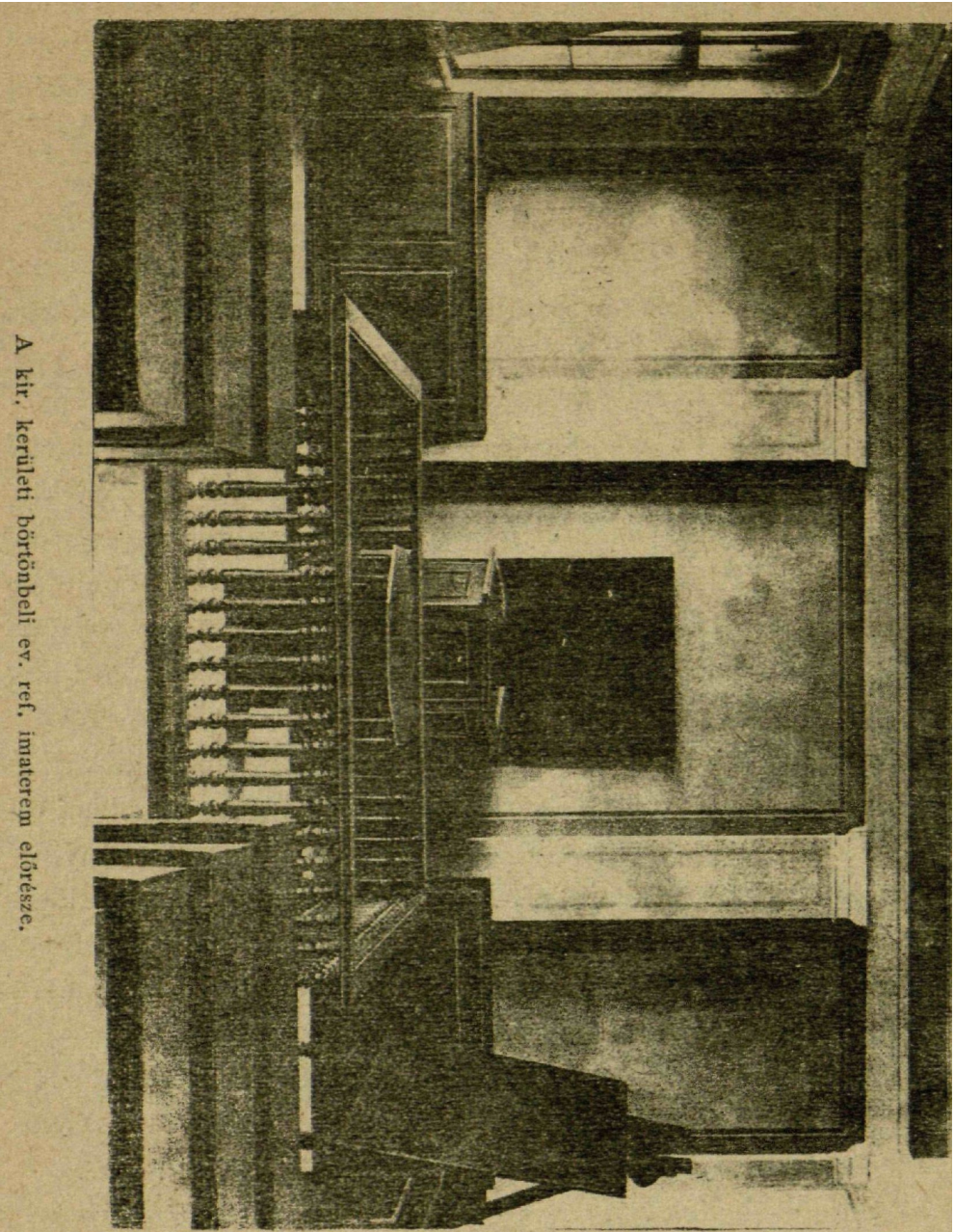
Nevezetes mozzanatként említem föl a nagyméltóságú m. kir. Igazságügyminisztériumnak 1885. szept. hó 3-án 44,041. sz. a. kelt kegyes rendeletét, melynek folytán üzletünk iparcikkeivel a római nemzetközi börtönügyi kiállításon részt venni szerencsés lehetett.

A felsőbb helyről nyert utasításban arra szólítja föl a m. kir. Igazságügyminiszterium az igazgatóságot, hogy a római nemzetközi börtönügyi kiállításra szintén küldjön rabiparcikkeket, miután kiküldöttjének alkalma volt a f. é. július havában azt tapasztalni, hogy az igazgatóság vezetése alatt álló kir. kerületi börtön iparüzlete már is szép lendületnek indult.

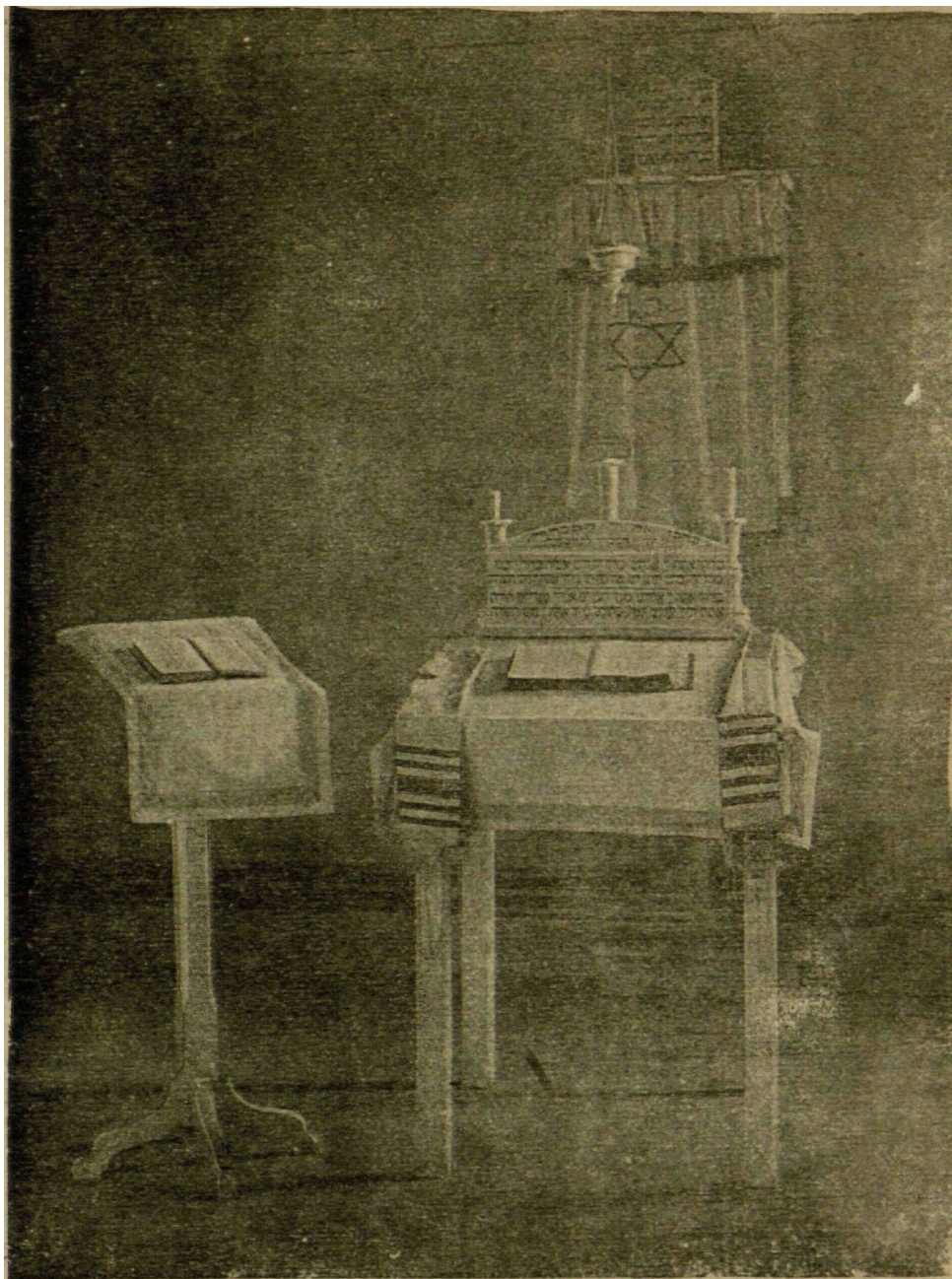
Az iparüzlet által eszközölt nagyobb szerű munkák közül, melyek az 1885. év folytán készültek el, fölemlítem a templomi és irodai fölszerelvények, a börtönőri és rabruházatok, a konyhai és sütőházi eszközök, üzleti szerszám-fölszerelvényeknek házilag való előállítását, a helybeli kir. törvényszék irattári helyiségeinek fölszerelését s nevezetesen a kir. bünyfenyítő törvényszék épületében egy új lépcsőház fölépítését s annak fölszerelését.

Az iparágakra fordított összes kiadások a belőlük vont bevételek és tiszta haszon az 1885. évre szerkesztett mérlegből kivonva

a következő:	1884. évben.	1885. évben.
Cselekvő vagyon-álladék.....	5,130 frt 11 kr.	15,736 frt 33 kr.
A szenvedő tételek levonása után		
(a forgótöke).....	5,000 „ — „	10,251 „ 53 _B
Kezelés alatt maradt vagyon .	130 frt 11 kr.	5,484 frt 80 kr.

A kir. kerületi börtönbeli ev. ref. imaterem előesze.

A kir. ker. börtönbeli izraelita imaterem előrsze.

	Szaporodás	Apadás
Mutatkozik a cselekvő vagyon- állapotnál	11,682 frt 33 kr.	6,327 frt 64 kr.
Levonva a vagyonszaporodásból az apadást	<u>6,327 " 64 "</u>	
Marad vagyonszaporodás a sze- gedi kir. kerületi börtön ipar- üzletének az államkincstár ja- vára eső 1885. évi tiszta jöve- delme	5,354 frt 69 kr.	

A legjövedelmezőbb iparág volt a kincstárra és rabokra nézve egyaránt a szabósági és cipészeti iparág.

Ennek oka az újonnan szervezett intézet kezdetleges állapota, de különösen azon körülmény volt, hogy a kir. ügyészségek megrendeléseikkel a budapesti főügyészségtől nyert utasításaik alapján az intézetet azonnal megkeresték.

A legkevésbé jövedelmező iparágaknak bizonyultak a lakatos, bádogos és kovács iparágak; ennek oka ismét abban rejlik, hogy ezen iparágak a magas minisztériumtól nyert utasítás szerint kizárólag csak házi szükségletek előállítására üzemeltettek.

Minden egyes alábbi munkanemmel közpszámítás szerint naponként dolgozott:

a szabóságnál	— fogoly	89 rab,
a cipészetnél	3 "	43 "
az asztalosoknál	7 "	33 "
a kádároknál	2 "	20 "
a lakatosoknál	1 "	8 "
a bádogosoknál	— "	4 "
a takácsoknál	— "	15 "
a kefekötőknél	— "	5 "
a gyufadoboz-készítőknél	— "	10 "
a gyékényszövőknél	55 "	— "
a kir. törv. könyomdánál	10 "	— "
házi munkával foglalkozott.	10 "	30 "

vízfordással foglalkozott 10 fogoly — rab,
 ruhamosással.....12 fogolynő — „

Legnagyobb haladást tették a rabok az asztalos és ezzel kapcsolatosan a többi faiparágaknál, mint a milyenek a díszfaragászat sétabot-készítés és kanálfaragás. Nagy kedvvel és kitűnő eredménnyel tanulták a zsákszövészetet és gyékényfonást.

Ezen iparágak képezik az intézetben, ha jövedelmezőség tekintetében nem is, de a rabok jövő megélhetési viszonyaira nézve, a legelőnyösebb és leghasznosabb iparágakat.

A kiszabadultak közül, hogy azok mindenike mennyire sajátította el az intézetben tanult mesterségét, érdemesnek tartom megemlíteni, hogy az 1885-ik év folytán kiszabadult és föltételesen szabadságolt 5 rab közül egy kőműves, 1 betegápoló, 1 szabó és 2 házimunkás volt: arra, hogy ezen kérdés fölött döntő eredménnyel állhassak elő, a folyó év eredményére leendő szükségem, a mikor világos és tapasztalati tényekre állapítható jelentést tehetek.

A kiszabadult foglyoknál, tekintettel a nagyobb létszám-mozgalom és azok rövid idejű letartóztatási idejére, véleményt megállapítani nem lehet.

Szorgalom és munkásság tekintetében az 1885-ik évi eredmény kifogás alá nem jöhet, mert habár a kezdet nehézségeivel, az alakulás viszonyaival és más könnyen el nem hárítható akadályokkal kellett is megküzdeni, az év május havában megkezdett iparüzletezés teljesen kielégítő eredményre vezetett. A rabok részére eső keresmény összege volt ugyanis 623 frt 82 kr.
 A foglyok „ „ „ „ „ „ „ 31 71 „
 Összesen 655 frt 53 kr.

De ha ehhez vesszük, hogy a rabok a beszállításuk kezdetétől számított 3, esetleg a visszaesők 6 havi időtartam alatt, a míg keresményök a rab-

segélyalapnak jövedelmezett,.....257 frt 17 kr.,
 mégis a keresményi összeg ennek hozzáadásával . 912 „, 70 krt tett ki; ez oly fényesen igazolja előbbeni állításomat, hogy e tekintetben az itteni iparüzlet jövedelmét megállapítottak kell kijelentem.

A folyó 1885. év folytán a letartóztatott rabok közül legtöbb keresete volt, 18 frt 38 kr, 161. fejszámú Z. F. gépészlakatosnak, a ki a Rómába küldött imitált magánzárka ajtóvasalását és a többi vasrészeket, valamint az intézetnél előfordult nevezetesebb javításokat kitűnő szakavatott pontossággal készítette el.

Jelentékeny keresete volt még a szabósági iparágnál, 17 frt 52 kr, 281. fejszámú K. J., és 15 frt 40 kr a 73. fejszámú N. E. raboknak. Mint elsőosztályú munkásnak legkevesebb, 2 frt 12 kr, keresete volt R. J. szabósági iparágnál dolgozó rabnak.

A foglyok közül 5 frt 20 kr legtöbb keresete volt a kádár iparágnál dolgozó M. J. elsőosztályú munkásnak és legkevesebb keresete, 1 frt 25 kr, a cipészeti iparágnál foglalkozó G-y. J. fogolynak.

Az egyes munkanemek közül kiváló előszeretettel foglalkoztak a rabok az asztalos, esztergályos, faragó, kádár és szövő iparágakkal. Ezen munkanemeknél a letartóztatott egyének átlagosan a legrövidebb idő alatt oly sikeres haladást tettek, hogy az 1885. év végével az asztalos és esztergályos iparágnál 12, a képfaragó iparnál 4, a kádároknál 6 és a szövő munkánál 9 volt azon rabok száma, a kik már önálló munkálkodásra képesítvék.

Ezen munkanemek mindenike, mint olyan, a mely a testi mozgás mellett a gondolkozó tehetséget is igénybe veszi, a rabokra határozottan nem csak javító, hanem jövőjüket biztosító hasznos befolyással is volt.

Az ülő munkával foglalkozó szabók, cipészek, gyékényfonók és gyufatok-készítőkhez tömegesebben jelentkeztek ugyan a rabok, de ennek egyáltalában nem lehet azt a jelentőséget és befolyást tulajdonítani, mintha — jövedelmezőségüket is tekintve — ezen iparágak lettek volna kedvezőbb befolyással a rabokra.

A szabóknál ugyanis 16, a cipészeknél 14 volt azon rabok száma, a kik önálló munkálkodásra vannak képesítve. A gyékényfonással foglalkozó és a gyékényfonásban kitanított foglyok száma 8, de ezek közül 1885-ik év folytán 6 büntetési idejét kitöltvén, megszabadult és az 1886. évre csak kettő maradt olyan, a ki

ezen mesterségben kellő jártassággal bír. Az ülőmunkát, a mely könnyebben elsajátítható egyfelől, de másfelől sem nagyobb ízlés, sem nagyobb testierő-megfeszítéssel nem jár, a rabok különösen éppen ezen okok miatt kedvelik;

A letartóztatott rabok legnagyobb része beszolgáltatásuk előtt földműveléssel és az e körül járó más teendők és szolgálatokkal foglalkozván, ámbár tanulékonyosságuk és munkaszorgalmuk: tagadhatatlanul nyilvánul, hosszas és kitartó munkára azért nem képesek, mert egyszerű igényeik mellett a több fáradság és utánjárást követelő munkát, nevelés és fölfogás-hiány miatt, kerülik.

Tagadhatatlan azonban, hogy azon egyéneknek, a kik valamely munkanemben kellő jártasságot és ügyességet sajátítottak el, a mesterségtudás és egyéni önérzet egy olyan sajátos kinyomata nyilvánul a börtönben, a mit a szabad iparosoknál nem lehet mindenütt fölfedezni, és ez a jelenség” a munka erkölcsjavító hatása, mely az embert az ő erő forrásához vezeti, s érezvén azt, hogy hasznos tud lenni, gondolkozásában, jellemében javul és megváltozik.

Oly munkanem, a mi az ember szervezetére, testi biztonságára és egyéni önérzetére rontó hatással lehetne, az intézetben nem üzemeltetvén, a munkáltatás- s az egyes munkanemnek befolyásáról a fönnebbieken kívül többet mondani csak oly okoskodásra vezetne, a minek semmi természetes alapja és reális értelmé nem volna.

Keresmény-pénzeikből 1885. év folytán az alábbi célokra elköltöttek:

	rabok	foglyok
Levelek bérmentesítésére	15 frt 01 kr.	3 frt 22 kr.
Tisztasági cikkekre	55 „ 84 „	1 „ 55 „
Az államkincstárnak okozott károk megtérítésére	6 „ 24 „	— „ — „
Engedélyezett kedvezmények és kü- lön kiétkezésre	152 „ 48 „	2 „ 98 „
Rokonoknak küldött segély és hasz- nos könyvek beszerzésére . . .	13 „ 64 „	— „ — „

Rabtartási költségek részbeni tör-

lesztésére	41	frt	59	kr.	—	frt—	kr.
Szabadulóknak kifizettetett.....	34	..	88	„	8	„	06 r
Összesen .	319	frt	68	kr.	15	frt	81 kr.

A kiszabadult foglyok részére a fönnebbi 8 frt 06 kr tisztán keresményi pénzükön kívül szabadulásuk alkalmával mint magukkal hozott és levélben vagy rokonaiktól kapott tulajdon pénzük fejében kifizettetett összesen: 423 frt 61 kr.

A kedvezmények a nagyméltóságú m. kir. Igazságügyminiszteriumnak 1880. évi 2100/I. M. számú utasításának 35. §-a alapján történt, mely szerint a kitűnő viseletű rabok a munkajutalomból külön kiétkezésre $\frac{1}{3}$ a megrovás alá esettek $\frac{1}{4}$ részt költhetnek el.

A visszaesők a kerületi börtönbe való beszállításuktól fogva 9 hónapon át e címen semmit, csupán jóviselet mellett $\frac{1}{5}$ részt költhetnek el, a többi kedvezményekre elkölthető összegek meghatározása az igazgató belátására bízott.

Az államkincstár javára esett tiszta jövedelem a foglykereseti pénzek után 141 frt 14 kr, a rabok kereseti pénze után 2727 frt 66 kr. Az utóbbi összeg az üzleti mérlegben kitüntetett tiszta jövedelemben bennfoglaltatik, az előbbeni 141 frt 14 kr a helybeli kir ügyészségnek mint a foglyok részéről bejött kincstári jövedelem további kezelés, illetőleg adóhivatalba leendő beszállítás végett átadatott.

A munkanapok száma a folyó 1885-ik évben volt összesen 56,793, és így az üzleti mérleg eredményeként kitüntetett5354 frt 69 kr-hoz a rabok keresményéből a szegényalap jav. esett 257 frt 17 krt hozzáadva, az ezzel együtt tiszta keresmény-jövedelmet képező.....5611 frt 86 kr.

jövedelemből fejenként és naponként minden munkaképes rab után az államkincstár javára esik 9.88 krajcár és a 623 frt 23 kr rabkeresményi összeg után átlagosan minden munkaképes rabra naponként és fejenként 1.09 krajcár esik.

A munkadíjak a kezdő év és a már 1886. év folytán tömegebben szabadulók részére kifizetendő összegekre való tekintetből kamatozásra elhelyezve nem lettek. A rabkeresmények után esedékes kamatok szabályszerint a rabsegélyalap javára kezeltetvén át, miután a folyó 1885. évben a rabokat nem illető keresetekből 257 frt 17 kr jött be, a fõnt elõadott októl eltekintve, magában ez a körülmény is eléggé indokolta teszi, hogy az igazgatóság az év folytán a rabkeresményi pénzeket gyümölcsözõvé nem tette.

A foglyok és rabok élelmezése.

Érdekesnek tartom e helyen az 1885-ik évben a foglyok és rabok élelmezésére fordított összes és naponkénti költségeikrõl is jelentést tenni.

A kir. törvényszéki fõházakban letartóztatott foglyok élelmezése került..... 8,133 frt — krba.

A rabok élelmezése az õrségi kenyérillet-
ményekkel együtt.....23.896 „ 06 „
Összesen 32,029 frt 06 krba.

Élelmezési nap volt összesen a foglyoknál 57,639 és ½ nap
fi raboknál 115,224 „ — „

Került tehát az élelmezés fejenként és naponként:

			a foglyoknál	a raboknál
1885. január	hóban	14. ¹⁷	21. ⁵² krba,
„ február	„	13. ⁵²	18. ⁵⁴ „
„ március	„	13. ²³	18. ⁶³ „
„ április	„	14. ⁴⁹	18. ¹² „
„ május	„	14. ⁰⁰	18. ⁸⁶ „
„ június	„	12. ⁹⁷	19. ⁵⁴ „
„ július	„	12. ⁹¹	19. ³⁹ „
„ augusztus	„	13. ⁴³	18. ⁶⁹ „
„ szeptember	„	14. ¹¹	19. ⁸³ „
„ október	„	14. ⁶⁴	18. ⁵³ „
„ november	„	14. ⁰⁰	18. ⁹⁷ „
„ december	„	14. ⁴⁵	18. ⁴⁸ „

Átlagosan számítva 1885. évben egy fogoly ételmezése 13.82, egy rab ételmezése az őrési kenyér-illetményrel együtt 19.39 krajcárba került.

Együttesen számítva a foglyok és rabok ételmezését és az őrési kenyér-illetményeket naponként és fejenként az ételmezés 16.⁵⁶ krba jött.

Az intézet kezelési költsége.

A nagyméltóságú m. kir. Igazságügyminiszterium által a szegedi kir. kerületi börtön részére a helybeli kir. adóhivatalból 1885. év folytán kiutalványoztatott:

Ételmezési költségekre	27,990 frt — kr.
Havi átalány	5,000 „ — „
Irodai átalány	160 „ — „
Házi szükségleti célokra, ugymint fűtőanyag, szapan, szalma és kőolajra	4,456 frt 35 kr.
Összesen	<u>37,606 frt 35 kr.</u>

Ezen összegből az 1885. év végén készpénzben

az adóhivatalba visszaszállított	<u>3,859 frt 68 kr.</u>
Maradt tényleges kiadás 1885. év végén	33,746 frt 67 kr.
Az őrsemélyzet által 1885. év folytán készpénzben fölvett zsold és lakbér tett összesen	20,323 frt 82 kr.
Tisztviselők készpénzben fölvett fizetése lakbérrel összesen	<u>6,800 frt — kr.</u>
A szegedi kir. kerületi börtön fönntartási költsége volt 1885. évben összesen	60,870 frt 49 kr.
Ezen összeghez hozzászámítva a kir. ügyészség által a kir. törvényszéki fogházakban ételmezett foglyok részére kifizetett költséget	8,133 frt — kr.
és a regie-kiadások fejében szintén visszatérített	<u>4,030 „ 45 kr.</u>
A kir. kerületi börtön és kir. törvényszéki fogházak kezelési költsége az 1885-ik évben volt összesen	73,033 frt 94 kr.

Ehhez hozzászámítva az 1885. év végén az intézet ingó vagyonát, mely a vagyonálladéki leltár szerint tett összesen	52,457 ft 17 kr.
Az intézet fönntartási összes költsége és a még kezelés alatt levő ingó vagyon értéke kitett az 1885. év végén.....	125,491 ft 11 kr.

Az iskoláztatás.

Az iskoláztatás eredményéről is kötelességem lévén jelentést tenni, nem mulaszthatom el a legőszintébb sajnálkozással kijelenteni, hogy ez évben a tanítói közreműködést nélkülözvén, e tekintetben fényes eredményekkel nem szolgálhatok.

A mint az intézet benépesülni kezdett, gondoskodtam ugyan arról, hogy a fiatalok kellő iskoláztatásban részesüljenek, de iparkodásommal nem lehetett szabatos és rendszeres oktatást létrehoznom.

A kezdők osztályát a haladók osztályától elkülönítve az elsőben az írás, gépies olvasás és számolást, a másodikban az értelmi olvasást, szépírást és számolást a műveltebb osztályhoz tartozó rabok által eszközöltem.

A kezdők osztályába az akkori létszám arányához képest fölvétetett 47 rab, a haladók osztályába 31 olyan harminc éves kort meg nem haladott ifjú rab, kik a gépies olvasásban már némi jártassággal bírtak.

Érdemesnek tartom a félévi vizsga eredményének leírása előtt azon rabok neveit fölemlíteni, a kik megbízatásukban pontos lelkiismeretességgel járván el, az intézet kezdetleges időszakában midőn összes tevékenységemet a szervezkedés nehéz munkájával töltöttem, az iskoláztatást is megfelelő eredménnyel segítették sikeresen megoldani.

Ezek voltak: Gaál István (földbirtokos), Hillinger Samu (kereskedő) és Kurucz János (néptanító) rabok.

A kezdők osztályában a magyar nyelven való oktatást Gaál István és Hillinger Samu, a haladók osztályában Kurucz János

vezette. Hillinger Samu oktatta a német, rác és románajkú rabokat is mindkét osztályban sikeres eredménnyel.

Az iskoláztatásra beiratkozott 78 rab közül a kezdők osztályában az oktatásnak jó eredménye volt	25	egyénél,
„ „ középsterü „ „	16	„
„ „ rossz „ „	6	„

A haladók osztályában :

jó eredménnyel tanult	21	egyén,
középsterü „ „	7	„
rossz „ „	3	„

Összesen . . 78 egyén.

1885. év végén az iskolaköteles rabok száma volt 150 fő,

Önként jelentkező 30 éven fölülű tanuló volt. . . 6 „

Összesen . . 156 fő.

Ez a körülmény teszi indokolttá abbéli forró óhajtásom teljesülését, hogy az intézeti tanító mielőbb kineveztessek, s miután ily tekintélyes számú tanköteles egyén közül egy tanítónak a legerélyesebb törekvés mellett is fáradozása illuzoriussá válhatik, óhajtanom kell abbéli kérésem kegyes meghallgatását is, hogy a tanító mellé még- legalább egy segédtanítói állomás szerveztessek. Taneszközök dolgában az intézet el van látva iskolai helyiséggel, írotáblákkal és a kezdők a nélkülözhetetlen „ABC” könyvekkel.

A jövődj tanítók föladata volna, a még hiányzó tanszerek és iskolai könyvek beszerzése iránt javaslatot tenni, hogy azokról a magas kormány kegyes engedélye útján gondoskodhassak.

Nem mulaszthatom el azonban ez alkalommal abbéli szerény óhajtásomnak is kifejezést adni, hogy a börtönben — a melynek kizárólag föladata volna az oktatás terén haladó lépést tartani — a közmívelődés követelményeivel a magas közoktatásügyi minisztérium figyelme is oly irányba hivatnék föl, miként az a váci országos fegyintézetnél történt, a mely intézet iskolai fölszerel-

* Időközben az intézeti tanító Bohrt Károly személyében kineveztetett. Szerző.

vényeinek legnagyobb részét, a magas kormány jóakaró s nagylelkű gondoskodásának köszönheti.

Művelődési törekvések, könyvtárak.

Az igazgatóság törekvése az érdekeltek és nagyközönségnek a börtönügy iránti érdeklődését fölkelteni és megnyerni. E tekintetben azonban a jelen viszonyok és a közvélemény hangulatával szemben csak nagyon nehezen és lépésről-lépésre képes haladni, s így is az ügyünk iránti érdekeltséget és a rabok sorsa iránti rokonszenvesebb érzelmeket ritka esetben volt alkalma fölfedezni.

Sajnosan tapasztaltatott, hogy a rabok jövődjének gondoskodására irányzott törekvéseim a lefolyt évben nem vezettek a kellő sikerre. Ennek oka mindenesetre a mai társadalom részvétlensége, mely a törvény betűi által már elítélt egyént kebeléből kizártnak tekintti és annak jövődjé sorsa iránt mostoha érzelmekkel viseltetik.

Meggyőződésem és a börtönügy terén már csaknem húsz éves szolgálati időm alatt szerzett tapasztalásom mondatja velem, hogy mindaddig; a míg ügyünk iránt a társadalmat rokonszenvesebb érzelmekre és emberjavítási törekvéseinket illetőleg közreműködésre megnyerni nem sikerül, hazánkban a börtönügy haladását bármilyen fényes és tagadhatatlanul nagymérvű haladások jelzik is, az ügy szellemi diadalát, annak a társadalomra nézve üdvös eredményét még nem biztosítottuk.

A közadakozás és emberszeretet gyakorlásának legkinálkozóbb módja volna például, ha egyesek vagy társulatok a rabkönyvtárak gyarapításához járulnának. A biztos és sikeres emberjavítási eszközök a jó és hasznos könyvek. Ezekben a szegedi kir. kerületi börtön könyvtára még ma nagyon szegény; 34 munka, 42 kötet és 20 folyóirat áll összesen rendelkezésemre, a melylyel a rabkönyvtár alapját csekély adományomból megvettem.

Az év folytán az olvasásra jelentkező rabok száma igen jelentékeny volt. Sokan különösen a műveltebb osztályhoz szá-

mítható egyének a lelki javítás éppen ezen leglényegesebb eszközét voltak kénytelenek nélkülözni. A kir. törvényszéki fogházak régibb könyvtára, a mely 118 munka, 436 kötet és 239 füzetből áll, — rendelkezésemre állott ugyan, hanem ezt a könyvtárt fölosztani és használatra bocsátani a rabok részére nem lehetett, mert magában a fogházak létszámforgalma 952 férfi és 175 nő, tehát összesen 1127 egyénből állván, a fogoly-könyvtár már ezek részére is nagyon szegény és hiányosnak mutatkozott.

A mi a börtönben a könyvek használatára nézve szerzett tapasztalataimat illeti, a fönnebb előadottakon kívül abban öszpontosul, hogy minden olvasni tudó vagy olvasni megtanult rab könyvet szerezni és olvasgatni erős hajlammal bír.

Már magában az az egyszerű jelenség, hogy az év folytán a szent bibliát a rabok közül nagyon sokan vásárolták és szorgalommal olvasgatták, eléggé bizonyít amellet, hogy a rabkönyvtár gyarapítását célzó törekvésem nem hiábavaló. A biblia olvasás jótékony befolyást gyakorolt a vallásos érzülettel bíró rabok lelkiéletére, a mi a szorgalmas templomlátogatás és lelkészeik iránti ragaszkodásaikban nyilvánult.

A látogatók és levelezések.

A foglyok és rabok rokonainak és az idegen látogatóknak száma az 1885. ^v folytán volt összesen:

a foglyoké.....	769
a raboké.....	74
az idegeneké	179

A fogházakat látogatók száma tetemesen nagyobb, mert azoknak rokonai a szegedi kir. törvényszék területén laknak, míg a kir. kerületi börtön látogatói messzebb eső vidékekről és többnyire nagy költséggel valósíthatják meg látogatási szándékukat.

Az idegen látogatók száma az idei országos kiállítás alkalmából igen tekintélyesen növekedett, mert a Szegeden átutazó idegenek közül az intézet megtekintését vajmi kevesen mulasztották el.

A foglyok és rabok részére érkezett s azok által elküldött levelek száma volt összesen:

	érkezett	elküldött
	l e v e l e k	
foglyoké	365	539
raboké.....	1131	1001

A levelek száma közt föltűnő különbséget is azon körülmény világosítja meg, hogy a foglyok rokonai a közel vidéken, a rabok rokonai a távolabb eső vidékeken vannak.

A rokonok látogatása, a letartóztatottak levelezéseinek jelentékeny száma önként hagy arra a következtetésre jutni, hogy a családi és rokonsági kötelékek a letartóztatottak és hozzátartozóik közt a büntetés tartama alatt éppen nem mondható megzavartnak, vagy a rabság által félbeszakítottak. Egész év folyama alatt alig fordult elő egy-két olyan eset, hogy a rab szüleihez vagy családjához kellett fordulni kibékítő közvetítéssel.

A kiszabadult foglyok és rabok büntetési idejük leteltével mindnyájan azonnal szabadon bocsáttattak. Egy fogoly azonban, Weisz Sámuel galíciai illetőségű egyén, ki büntetési idejének leteltével az országból való kiutasításra is el lett marasztalva, rövid idejű büntetésének utolsó napja előtt a kir. törvényszéki palotában favágással foglalkozó foglyok közül megszökött. A budapesti kir. főügyészséghez annak idején ezen esetről jelentés tétetett.

Fegyelmi büntetések.

Fegyelmi büntetés alkalmaztatott a kir. törvényszéki fogházaknál 15, a kir. kerületi börtönnél 21 esetben, és pedig:

	fogoly	rab
erkölcstelen tett, Istenkáromlás miatt	4	2
szökés vagy annak kísérlete miatt	1	1
ellenszegülés miatt	1	6
a házirend-ellenes cselekedet miatt	5	5
a munka körül elkövetett kihágás miatt	4	7
Összesen:	15	21

A fegyelmi eseteknél alkalmaztatott:

kedvezmények elvonása.....	1	esetben,
bőjtölés.....	1	„
egyszerű magán elzárás.....	14	
szigorított „ „	15	„
sötét fogság.....	4	
bilincse verés, kurta vas.....	1	„

Fegyelmileg először büntettetett:

a foglyok közül.....	15	egyén,
a rabok „	20	„

Fegyelmileg másodszor büntetve lett:

a foglyok közül.....	—	egyén,
a rabok „	1	„

A fegyelmi büntetés elrendeltetett 3 ízben.

A fegyelmi büntetések és a fegyelmi eseteknél alkalmazott fenyítékek csekély száma és minősége tanúságot tesz arról, hogy a kezelésem alatti intézetekben a letartóztatottakkal szemben a szükséges és nélkülözhetetlen szigor határát átlépni szükséges nem volt, s az összes fenyítettek közt csupán csak egy esetben kellett a bilincse verést mint a legsúlyosabb fenyítékek egyikét alkalmaznom.

Egészségügyi állapotok.

Az intézet egészségügyi viszonyait, az intézeti orvos *dr. Faragó Ödön* évi jelentéséből kivonatosan és a kórodai részletek kihagyásával az alábbiakban ismertetem meg:

... Az intézet egészségügyi viszonyait általában érintő fontos tényezők méltatásával kezdem jelentésemet, mert csak ezek kellő figyelembevételre fog a részletek megértésében irányadó lenni.

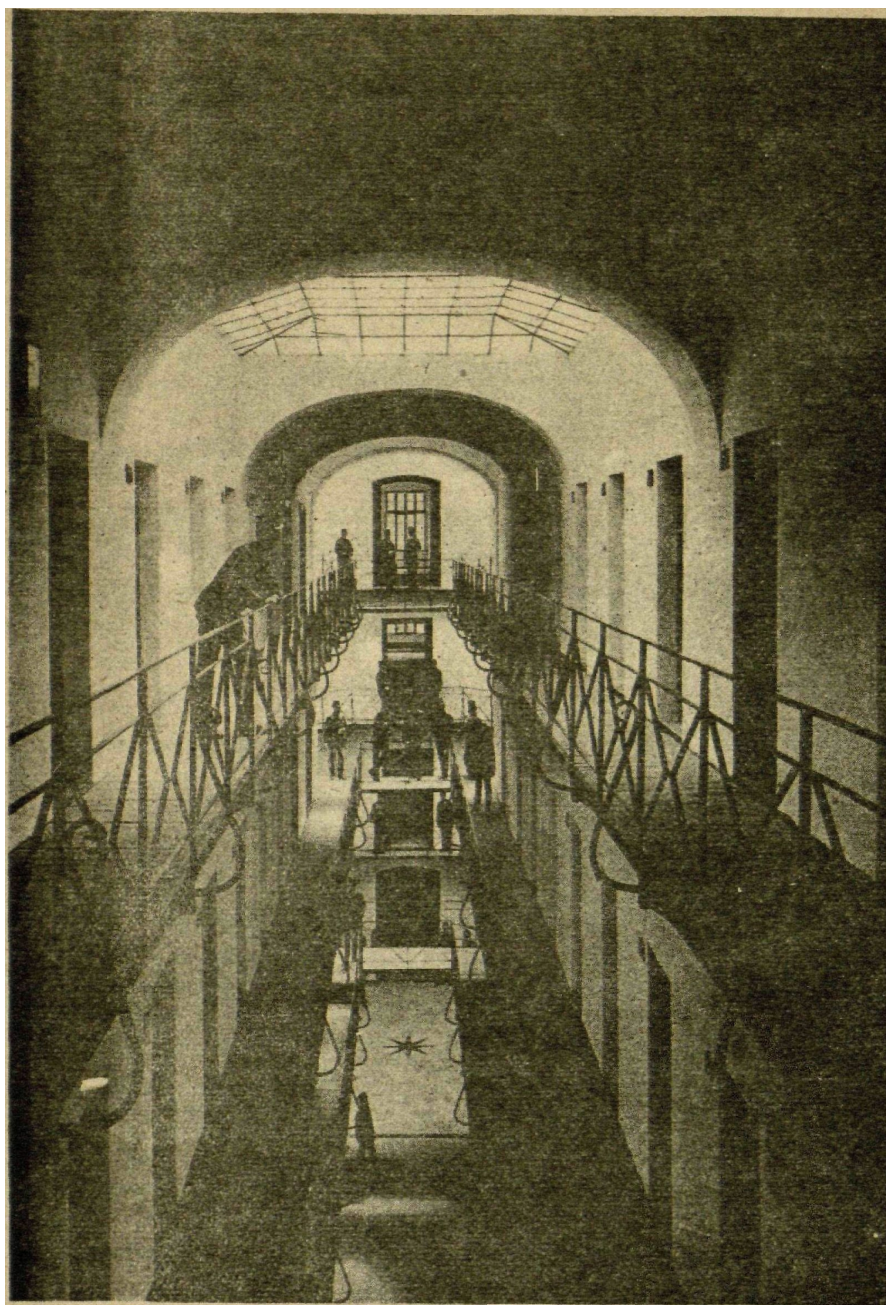
A kir. kerületi börtönnek, mint a büntető igazságszolgáltatás hazában tagadhatatlanul első modern intézetének építése, úgy mint berendezése hosszú időközön át e téren szerzett tapasztalatok

eredménye, hol lépten-nyomon találkozunk azon kellékekkel, melyeket a hygienie egy egészséges épület föltételül megkíván. Ha mégis ezen tények dacára azt tapasztaljuk, hogy a *meglevőknek a haszna* nem felel meg teljesen a várakozásnak, az nem a technikai kivitelben, hanem a Szeged város s környékéhez kötött talajviszonyokban, nemkülönbén magának a városnak sok tekintetben *még fejletlen egészségügyi* viszonyaiban leli magyarázatát. Maga az intézet a város nyugoti részén három emelet magasán csillag alakban van építve s leginkább nagy terek s még házakkal részben kiépítetlen környékkel van határolva. Szomszédságában nincs semmi oly épület vagy gyár, mely a környék levegőjét mételyezné. Az építésnél mindenütt gond lett fordítva arra, hogy magának az épületnek s illetőleg szobáinak szellőztethetősége a biztonsági tekinteteknek ne legyen fölálodva. A levegő tehát jó.

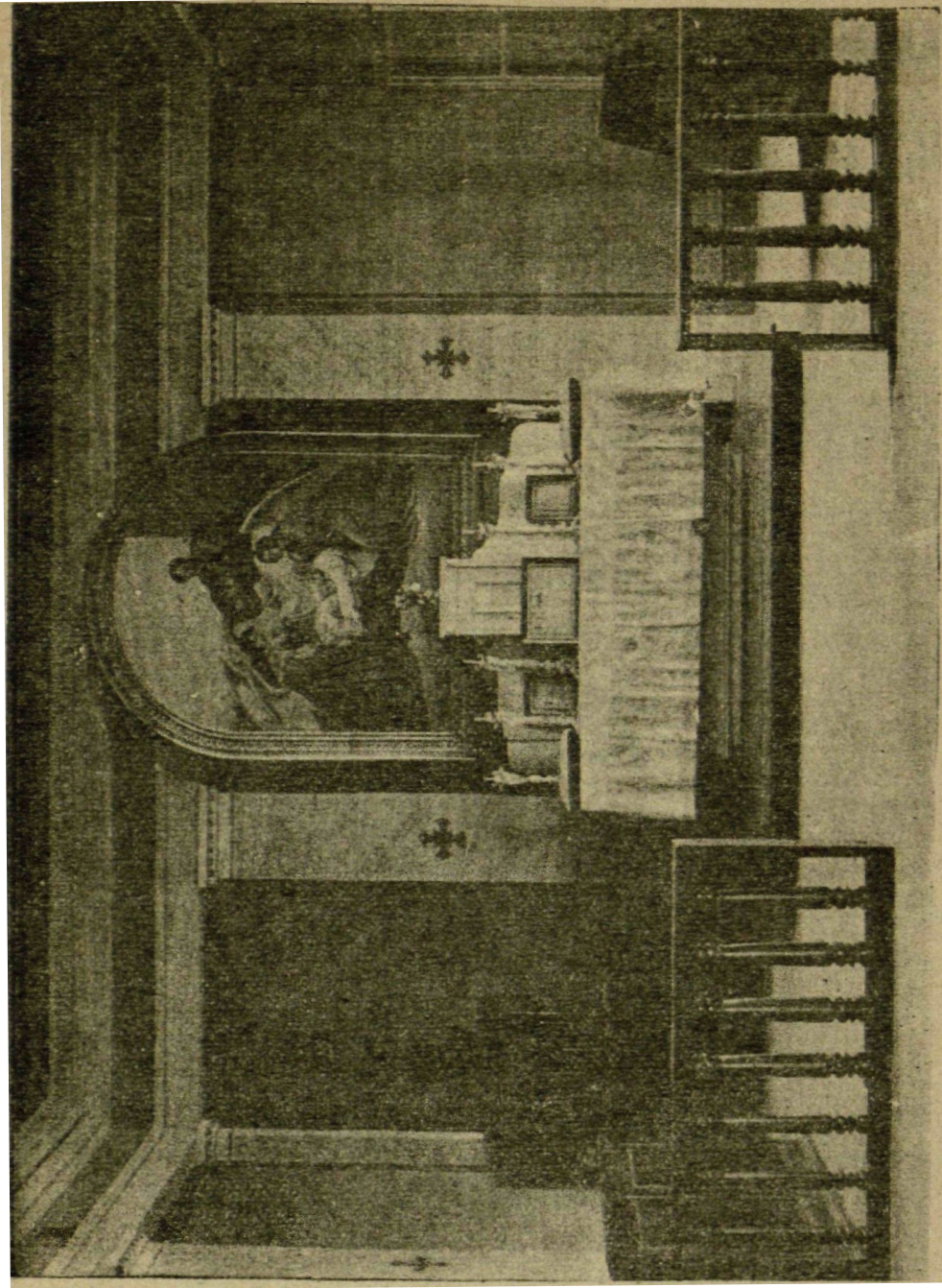
Más kérdés azonban a másik fontos tényező: *a vízkérdés*. Szeged épp úgy mint környéke sziksós talajjal bír, a hol a kutak vizeinek használata éppen e miatt a minimumra van redukálva. A tanyai nép még inkább jut jó kútvízhez, míg ellenben Szegeden magában ritkaság az. A régi Szeged maradványa, a jelenlegi *úgynevezett vízvezeték, minden egyéb, csak az nem, a minek nevével fogva lennie kell*.

A régi csőhálózatban pang a poshadt, szüretlen tiszavíz, mely tiszta (?) akkor, ha véletlenül nagyritkán a Tisza is tiszta, de ha mellékfolyóinak áradása folytán iszap- s homoktól lesz sűrű, úgy ezt ily állapotban hamisítatlanul szállítaná a vízvezeték, ha ugyan szállítaná, mert a városnak a nagykörúton túli részében fönnálló pár vízvezetéki kútig ritkán jut el a csekély nyomás miatt annyi víz, mint a mennyi a keresletnek megfelelő volna.

Ezen körülmény és a föntebb említett talajviszonyok folytán azután intézetünk állandó víz, illetőleg használható ivóvíz hiányában szenved. Az intézet udvarán fönnálló kutak egytől-egyig fanyar, rősz, sem ivás-, sem főzés-, de még csak mosásra sem alkalmas vizet adnak. A marstéri vízvezetéki kút szolgáltatja a környék összes lakóinak a vizet. A vízvezetéki kútnak az intézettel cső-

A kir. ker. börtönépület keleti és nyugoti belső szárnya az első és második emeleten elhelyezett kórházi s a harmadik emeleten levő imatermekkel.

A kir. ker. börtönbeli róm. kath. imaterem oltára.

hálózattal! összeköttetése leendett volna egészségügyi tekintetben még a legjobb, ámde a technikai akadályok eltekintésével, különösen a város ezen kijebb eső részeiben — a melegebb hónapokban általában előállni szokott jelentékenyebb mennyiségű vízkereslet miatt — a lefokozott víznyomás folytán sokszor napokig” nem jutván elegendő víz — nem nagyon volna segítve rajtunk.

Az orvosi hetilap melléklete a „Közegészségügy” által koronként közzétett s a járványos betegségekben elhaltak statisztikáját mutató táblázatban, mely a kontinens s Magyarország összes nevezetesebb városainak járványos betegségekben halálozását tárgyalja, legtöbbszörre Szeged foglalja el azon szomorú szerepet, hol a hagymázban (typhus) elhaltak arányszáma a legnagyobb.

Melyik szakértő nem látná át itt a szoros összeköttetést a víz és a hagymáz között?

Midőn hivatalos működésem megkezdése eleién javaslatomra a használhatatlan sziksós kútvíznek ivási s főzési célokra leendő alkalmazása betiltatott s tisztán csak a tiszavíznek ivása lett elrendelve, az emésztő szervek betegsége miatt orvosi tanácsot keresők száma azonnal kevesebb lett.

Tudomása van a tekintetes igazgatóságnak azon körülményről, hogy különösen augusztus hóban e poshadt s állott vízvezetéki víz minő tömeges számban szolgáltatva a váltólázás s bélbajos egyéneket. Ekkor a víz a tekintetes igazgatósággali közös megállapodásunk alapján oly módon lett javítva, hogy minden rab egy liter vízre 1 deciliternyi borecetet kapott. Hogy ezen intézkedés a viszonyokhoz mérten leghelyesebb eljárás volt, mutatta az eredmény.

Azóta pedig, mióta a vízvezetékéből hozott vizet egy 50 hektoliteres nagyságú kádban homok- és szénrétegen keresztül szűretjük, azóta lényegesen javultak a viszonyok, s elértük azt, hogy intézetünk lakói a városban a legjobb s legtisztább vizet iszszak, s a mennyire lehetett, segítve van a bajon. *Fölösleges mondani, hogy ezen legjobbnak nevezett víz egészségügyi tekintetben még sok kivonni valót hagy hátra, s eltekintve azon nagy bajtól, hogy sokszor nem*

tudunk annyi vizet kapni, mint a mennyire szükség van, — ma már nem adunk víz helyett iszapot.

Mindeme bajokon pedig csak akkor lesz gyökeresen segítve, ha a városi új vízvezeték a tervek a megvalósításhoz vitetik. Ez által az egész város egészségügyében lényeges javulás várható.

Harmadik fontos tényező gyanánt nem hagyhatom fölemlítés nélkül a csatorna-kérdést, mert a jó csatorna-rendszer egyik leg-szükségesebb követelménye az egészségügynek. Az intézet építésénél mindenütt gond lett erre fordítva.

A csatorna udvari nyilasain levő syphonos záruk a kellemetlen bűz fölhatolásának sikeresen állják útját; ha azonban mégis követelmények vannak, *melyek létesítése mielőbb kívánatos*, úgy itt is magának Szeged városa csatornázásának főnnálló fejletlenségében kell a hibát keresni, mert az általános csatornázás még nagyon-hiányos.

Az intézetet határoló két kis utca elejéig ki van ugyan építve a városi *leendő* csatornának a fővonala, de ebbe még sem a környék házainak, sem az intézet egy csatornácskája sincs bevezetve, s így azon környéken, hol az intézet áll, még a csatornákat az utcákon *csak nyílt árkuk képviselik*, ha a börtön alatt elvonuló csatornát a városéba lehet vezetni, úgy a helyzet e tekintetben is javulni fog.

Majd tovább így folytatja:

... Ha a II. félévi részletes kimutatásban levő adatokat figyelemmel kísérjük, úgy itt első sorban a tüdőgümőkórosak, másod-sorban az emésztő bántalmakban szenvedők, azután a váltólázban megbetegedők vannak a legnagyobb számmal, úgyannyira, hogy a tüdőgümőkór, heveny s idült gyomor- s bélhurut, valamint a váltólázban megbetegedők száma (127) az összes többi bántalmakban szenvedők számának majdnem felét teszi ki.

A tüdőgümőkórosak föltűnő nagy száma nem az intézet adta viszonyokban keresendő.

Tagadhatatlan tény, hogy a tömeges együttélés, a megszokott életmód, foglalkozás s mozgás nélkülözése, valamint a kellő táp-

lálás hiánya *gümőkórra hajlamosított egyéneknél* e kórt előmozdítja, a kiknek már megvan, azoknál lényegesen tovább fejleszti; de itt, hol a házilag kezelt konyha, a tápanyagok minősége s mennyisége, nemkülönben azok változatossága tekintetében kívánni valót nem hagy fönn, — itt, mondom, *e miatt* az intézet a gümőkórnak nem lesz bölcsője. A szabad testgyakorlatok, a rendszeres sétáztatás, a jól szellőztetett szobák, a tisztaság, a jó táplálkozás, a megfelelő öltözködés, mind megannyi fontos tényezőket betartására gond van fordítva.

Statisztikát, mely a betegek foglalkozás módja szerinti számadat föltüntetését, valamint az egyes betegek megbetegedésének gyakoriságát van hivatva kimutatni, ez évben nem közölhetek azért, mert mint föntebb említém, könyvek az első félévben vezetve nem voltak, a II-ik félévről közölhető számok pedig értékkel nem bírhatnak. Általánosságban konstátálom azonban, hogy a tüdőgümőkórosok legnagyobb százalékát az ülő foglalkozással bírók adták, kik közül különösen a szabók foglalják el az első helyet.

A kerületi börtönbe Magyar- s Erdélyország összes fogházai-ból szállítottak rabok. A vidéki bíróságok fogházai sok tekintetben nem állanak azon a színvonalon, melyet ma a tudomány az egészséges lakóház föltételéül megkíván. Többnyire régi házak azok, hol a *biztonságra* van főképen tekintet; *hogy a szobák sötétek, rosszul szellőzők, a falak vizesek, a levegő dohos*, azt hiszem, nem mindig jön kellő méltányolás alá. Innen magyarázható meg azután, hogy a kir. kerületi börtönbe beszállított s az illető orvosok által egészségesnek jelzett rabok *igen jelentékeny része görvélykóros egyén*, ki a gümőkór csirjét már magában hordja. A kisebb fogházak tehát e betegség” tanyái, s ha azokban jobb egészségügyi viszonyok állanak elő, úgy az onnan beszállított rabok nem fogják az országos intézetek beteg-statisztikájának számát oly jelentékenyen növelni, mint a hogy azt most tényleg növelik.

A kir. ker. börtönbe egy év leforgása alatt összesen 55 törvénszék részéről szállítottatott be 4.38 rab, *ezek közül 24 ügyészség*

területéről beszállítottak között voltak tüdőgümőkórosak. És pedig az: alábbi kimutatás szerint a következő számban:

A beszállító kir. törvényszék.	Beszállított rablétszám	Ezek közül gümőkórosban
1. Nyiregyház	15	2
2. Budapest és pestvidéki	33	4
3. Erzsébetváros	6	1
4. Máramaros-Sziget	10	2
5. Temesvár	4	1
6. Szatmár	7	2
7. Fehértemplom	9	4
8. Sopron	12	3
9. Nagy-Becskerek	6	1
10. Lőcse	4	1
11. Nagy-Várad	17	4
12. Kaposvár	16	6
13. Miskolc	5	3
14. Pécs	14	1
15. Nagy-Kanizsa	10	1
16. Nyitra	17	2
17. Szombathely	27	4
18. Zombor	5	1
19. Pancsova	18	1
20. Veszprém	18	2
21. Balassagyarmat	3	2
22. Szabadka	19	1
23. Kecskemét	5	1
24. Brassó	2	1
Összesen : 282		51

31 törvényszék beszállítottjai között tehát nem volt tüdőgümőkóros, míg ellenben 24 törvényszék által beszállított összesen 282-rab közül 51 tüdőgümőkóros volt. Tehát a 282 rabnak körülbelül a 20 százaléka. Ezen föltűnő nagy s mindenesetre fölötte szomorú

egészségügyi ottani helyi viszonyokban keresni. Ha egészségügyileg mindeme 55 törvényszéki fogházban egyenlő jó vagy rossz viszonyok állának fenn, úgy a tüdőgümőkórosok száma az 55 törvényszék között körülbelül egyenlően oszolnék meg. Ámde 31 törvényszék egyet sem szolgáltatott, 24 törvényszéki fogház rabjainak húsz százalékát pedig tüdőgümőkórosok tették. Nem akarom itt a véletlent sem kizárni, mint a melynek ezen számadatok szolgáltatásában mindenesetre van szerepe, de a midőn ezen általam összeállított statisztikából következtetést vontam, *azt annak az állításomnak a bebizonyítására tettem, miszerint nem a szegedi, de legfőként a vidéki törvényszéki fogházak azok, melyek a tüdőgümőkórosokat szállítják be, s ennél fogva nem is a szegedi, de a vidéki törvényszékek fogházaiban kell oly viszonyoknak fönnállni, melyek ezen kórnak előidézői.* Hogy pl. Kaposvár 16 rabja közül 6, Miskolc 5 rabja közül 3, Balassagyarmat 3 rabja közül 2, Fehértemplom 9 rabjából 4 tüdőgümőkóros, itt azt hiszem, a véletlenül kívül helyi ok is szerepet játszik.

A börtönhivatalnokok és börtönőrségről.

Végül nem hagyhatom említés nélkül, hogy a kir. kerületi börtönhöz kineveztetett hivatalnokok mindnyájan az intézet magasabb céljainak megfelelő hivatással és buzgalommal feleltek meg föladatuknak.

A kezelő hivatalnokok az intézeti iparüzlet és házi kezelés fejlesztése körül tettek lényeges és eredménydús iparkodást. Az intézeti orvos mély szaktudományával és lelkiismeretes ügybuzgóságával tűnt ki, míg a vallásfelekezeti lelkészek közül a szellemi javítást és vallás erkölcsi nevelést illetőleg teljes elismeréssel kell nyilatkoznom főtisztelendő Rózsa Ferenc esperes, belvárosi plébánosról, a ki nemes hivatását lelkésztársai fölött álló buzgalommal és ügyszeretettel töltötte be. Nem hagyhatom említés nélkül azt sem, hogy az izraelita hitközség nemeskeblű főabbija, Löw Imánuel, felszólításomra saját híveinek sorsát fölkarolta, és tetteiért jutalomra nem számítva, oly elismerésre méltó buzgósággal járt el

hivatalában, hogy az év folytán már az izraelitáknak teljesen felszerelt imaháza elkészült és rendeltetésének át lett adva.

Az intézeti börtönőrök körül a felügyeleti szolgálat következőleg volt beosztva:

Az intézeti őrparancsnok kezelte a rabok és foglyok létszámának nyilvántartását, a napi jelentéseket, az intézet összes rendőri ügyeit és az őrség szolgálati beosztása fölött az igazgatói rendelkezéseket hajtotta végre.

A hat főbörtönőrmester közül egy a kir. törvényszéki elítéltek fogházához, egy a kir. törvényszéki vizsgálat alattiak fogházához volt beosztva szolgálattételre, egyik börtönőrmester mint gépész lévén alkalmazva, kezelte az összes fűtőkészülékeket és vezetése alatt, állott a kovács-, lakatos- és gépműhely; egy főbörtönőrmester volt alkalmazva a kir. törvényszéki fogházak elkülönített női osztályainál, végre két börtönőrmester teljesítette a királyi kerületi csillag-börtönben a magán- és közös zárkák osztályvezetői tisztét.

Ezen számaránynak megfelelő ily hat címzetes börtönőrmester mint kórházi, konyha, sütőházi, raktári, vártavezetői és központi állandó szolgálattal voltak beosztva.

Az első osztályú börtönőrök közül 8 szintén címzetes börtönőrmesteri jelleggel éjjeli őrszolgálati kötelezettség-mellett mint munkavezető volt állandóan az iparműhelyekben alkalmazva.

Három első osztályú börtönőr állandó kapusi szolgálatot és egy az udvarok fölötti állandó felügyeletet teljesített.

Fegyveres őrszolgálat teljesítésére maradt, nappali és éjjeli külön beosztással, 42 börtönőr.

A nappali fegyveres szolgálat állott 3 őrszemből, az éjjeli fegyveres szolgálat 4 külső és 4 belső őrszemből. Ezenkívül külön szolgálati beosztást teljesítettek az őrök a munkatermekben, a kir. törvényszéki fogházaknál és a vizsgálati foglyoknak a kir. büntető törvényszékhez való átkísérése- és őrizetével. A folyó év alatt a börtönőrökre rótt fegyelmi büntetések száma volt 35, és pedig:

részegeskedés és szolgálatban! hanyagság miatt szolgálata- tából azonnal elbocsáttatott.....	13 egyén,,
házi fogsággal fenyegetett.....	21 „
szökés elősegítése miatt a bftő törvényszéknek átszol- gáltatott	1 „
Összesen:	35 egyén.

A börtönőrök magaviseletéről a fönnebb kimutatott fegyelmi büntetések jelentékeny száma a legjobb vélemény és meggyőződéssel jelenthetem ki meglepedésemet, miután az intézet szervezése és annak nehéz munkája alatt azok, a kik az időközben elbocsátottak helyett börtöni szolgálatba léptek, oly példás magaviseletet tanúsítanak, miként a jelenlegi börtönőrök közt már csak nagyon ritka esetben válik szükségessé a kérlelhetetlen szigort alkalmazni.

Az éjjeli és nappali terhes szolgálattal járó börtönöri állásokra egyelőre igen nehéz föladat volt alkalmas egyéneket találni és kinevezni.

Az elbocsátottak nagyobb része a szolgálattal járó kötelezettségekről alig bírt némi fogalommal, és így a míg egy részök önként lemondott, a másik részt fegyelmi úton kellett a szolgálat érdekében eltávolítani.

Kitartás és munkásság tekintetében dicsérőleg kell megemlítenem azon börtönőröket, a kik munkavezetői az intézet iparüzletének. Ezek a többi börtönőrökkel arányos díjazás mellett nem csak az üzlet felvirágoztatása körüli fáradozásukkal tették magukat érdemesekké az elismerésre, hanem azért is, hogy terhesebb nappali munkájuk és nehéz föladatuk mellett éjjeli szolgálatot is teljesítenek.

Az iparüzletezés által elérhető kedvezőbb eredmény, de ezen egyének existenciája érdekében is kívánatos volna, hogy a munkavezetői teendőket teljesítő ezen börtönöri minőségben alkalmazott egyének, úgy, a mint más országos intézeteknél is engedélyezve van, az üzlet részéről némi díjpótlékban részesíttessenek.

A munkavezetők megválasztásáról a f. évi üzleti haladás-tanúskodik.

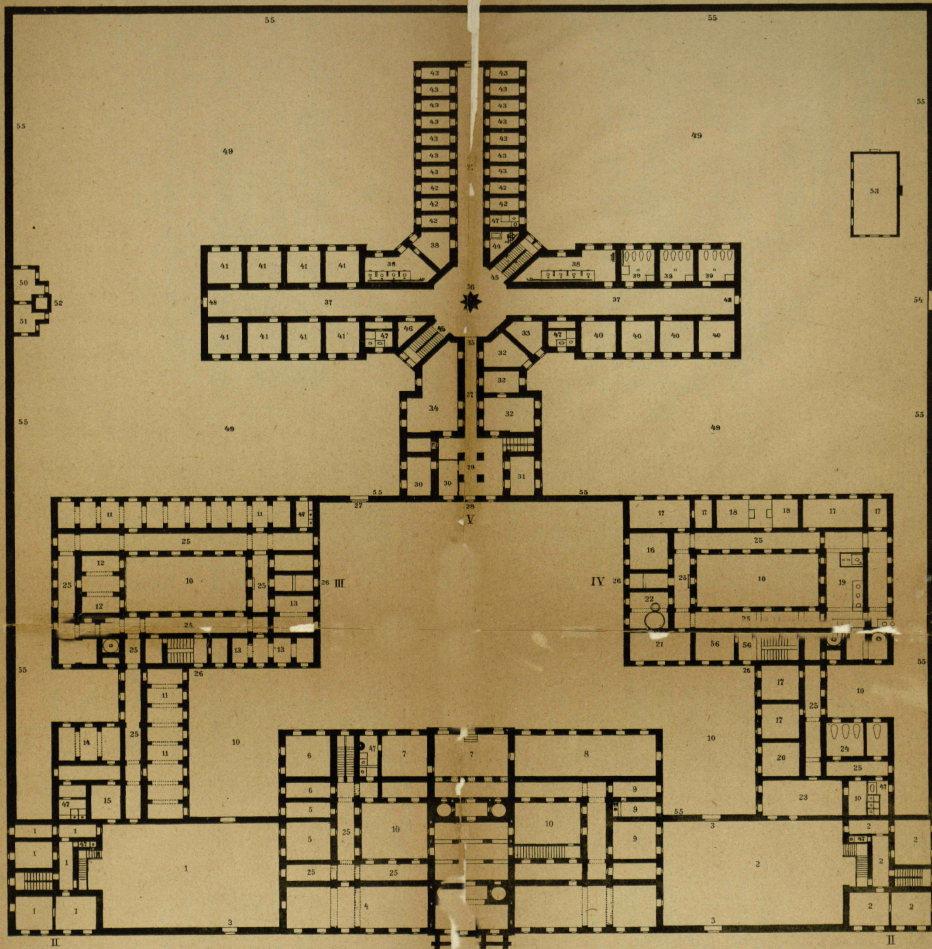
Reményem van a siker után egy virágzó üzlet mellett a jövő évek kincstári jövedelmét tetemesen gyarapítani; és mivel ebben a magas kormány támogatását nem nélkülözhetem, azon kegyes óhajtással zárom be jelentésemet, hogy inkább azoknak adjunk, a kik érdemesek az adományra, mint azoknak, a kik kérik és követelik az adományt.

TARTALOM.

	Lap
Bevezetés.....	V.
A szegedi kir. kerületi börtön és kir. törvényszéki fogházak kezeléséről	13
A foglyok és rabok létszám-forgalma.....	23
Rablétszám-forgalom.....	31
Épületek, magán- és közös zárkák.....	36
Erkölcsei osztályozás.....	43
A magánfogság hatása.....	45
Az erkölcsi javítás sikere.....	47
Nevezetesebb események.....	49
Építkezések, átalakítások.....	51
Iparüzlet.....	53
A foglyok és rabok élelmezése.....	63
Az intézet kezelési költsége.....	64
Az iskoláztatás.....	65
Művelődési törekvések, könyvtárak.....	67
A látogatók és levelezések.....	68
Fegyelmi büntetések.....	69
Egészségügyi állapotok.....	70
A börtönhivatalnokok és börtönőrségről.....	78
A szegedi kir. kerületi börtön alaprajza. (Melléklet.)	

A SZEGEDI KIR. KERÜLETI BÖRTÖN ALAPRAJZA

kiegészítve azon melléképületeknek megjelölésével, melyek a kir. ügyosztó törvényszék és kir. törvényszéki fogházak épületében vannak elhelyezve.

1. Igazgatói lak- és parkolósz. 2. Füsttűk és parkolósz. 3. Főbejáratos (kapu). 4. Gazdasági nagy pince. 5. Főkapu lakása. 6. Vingtillai fogházi alkalmazott börtönester lakása. 7. Cig. szennyvíz vez. 8. Süteményi sz. vészen. 9. Az intézeti igazgatóknak lakása. 10. Udvarok. 11. Arahálósi sz. szenny. 12. Kocsisz. és lakás-műhely. 13. Kádár- és fogház-műhely. 14. Gép- és műlakatos-műhely.	15. Posták és kocsirakár. 16. Kenyérpánszó műhely. 17. Élelmi cikkek rakár. 18. Kenyérkészítő kemencek. 19. Konyha. 20. Kenyérraktár. 21. Utéleti rakár. 22. Víznyelty és vízcső-készítő. 23. Mosakonyha. 24. Fogházi fürdőhelyiségek. 25. Folyókák. 26. Főbejáró ajtó. 27. Főbejáró kapu a kir. ker. börtön betérletére.	I. Törvényszéki iroda. II. Igazgatói és népt. pavilonok. III. A kir. törvényszéki vizsgálatok fogháza. IV. A kir. törvényszéki elítéltek fogháza. V. A kir. kerületi pillangóbörtön. 28. Főbejáró kettős ajtó a kir. ker. börtönbe. 29. Ellenőrzők. 30. Igazgatói irod. 31. Ellenőrzői iroda.	32. Igazgatói lakások. 33. Örzőcsomók iroda. 34. Nappali és éjjeli főosztálya. 35. Várdelegatós ajtó a börtön központi terében. 36. Központi terem. 37. Folyókák a börtönben. 38. Központi fűtőberendezés kimeneti és bejövő. 39. Fürdőhelyiségek a börtönben. 40. Készlet-raktárak. 41. Közös székák, mint szabóműhelyek. 42. Fegyverek székák elhelyezésére készült. 43. Földszintű magán székák.	44. Előtervező kézi. lak. 45. Az emelvényekre vezető lépcsők. 46. Kocsijáró-utak. 47. Aranykiosztók. 48. Kétsz. kettős ajtó a szennyvízcsatorna. 49. Sétáló udvarok. 50. Halottak-kamara. 51. Börtönterem. 52. Lépcsőfeljáró a halottak-kamara és börtönterem. 53. Gyökérfelvezető-utak. 54. Kapujáró a börtönterület. 55. Körül. 56. Az parkolati és gazdasági iroda az elítéltek fogházának elő emeletén.

Megjegyzés. A törvényszéki palota, tisztálkók és börtön. A kir. ker. börtön-palota az alsószori helyiség 630m három szobával.

